



የኢትዮጵያ
ብሔራዊ ባንክ
NATIONAL BANK
OF ETHIOPIA

ቁ. ፻፵፫
የካቲት ፳፻፲፰ ዓ.ም.

NO.143
FEBRUARY 2026

ብሪቱ

B I R R I T U

**DETERMINANTS OF
ACCESS TO CREDIT FOR
SMALLHOLDER FARMERS
IN ETHIOPIA**



**የዋጋ ንረት (Inflation)
መሰረታዊ ጽንሰ ሃሳቦች**





የኢትዮጵያ
ብሔራዊ ባንክ
NATIONAL BANK
OF ETHIOPIA

ቁ. ፻፵፫
የካቲት ፳፻፲፰ ዓ.ም. NO.143
FEBRUARY 2026

ብርቱ

BIRRITU

DETERMINANTS OF ACCESS TO CREDIT FOR SMALLHOLDER FARMERS IN ETHIOPIA

የዋጋ ንረት (Inflation) መስረታዊ ጽንሰ ሃሳቦች

nbe.gov.et

OPINIONS EXPRESSED IN THE ARTICLE DO NOT
NECESSARILY REFLECT THE POLICIES AND STRATEGIES OF
THE NATIONAL BANK OF ETHIOPIA

For resources, please visit NBE's official website
nbe.gov.et



የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ
NATIONAL BANK OF ETHIOPIA

Birritu No. 143rd

Birritu is a quarterly magazine published by the National Bank of Ethiopia. It presents in depth articles, researches and news on Ethiopian financial sector

Address

Birritu Editorial Office

Tel

+251 115 17 52 53
+251 115 17 70 48

P.O.Box

2048
www.nbe.gov.et
Addis Ababa, Ethiopia

Call Center 6230

Editorial Board Charman

Gebreyes Guntie

Members

Frezer Ayalew
Temesgen Zeleke
Anteneh Geremew
Tilahun Binalf
Abel Solomon

Editor - in - Chief

Abel Solomon

Secretarial & Distribution Service

Sirguta Teshome

Designed & Published by
NBE Communications

CONTENTS

ማውጫ

Key Results 1

አሀዞችን በጨረፍታ
Page 03

Research Article 2

Determinants of Access to Credit for
Smallholder Farmers in Ethiopia
Page 06

Educational Articles 3

የዋጋ ንረት (Inflation) መስረታዊ
ጽንሰ ሃሳቦች
Page 23

EDITOR'S NOTE



Dear esteemed readers, we are happy to meet you with 143rd issue of Birritu, which consists of relevant and timely topics.

We have a news information on the news column; “አሁኑኛን በጨረቆታ”, while the topic selected for the research article “**Determinants of Access to Credit for Smallholder Farmers in Ethiopia**”.

On the educational and informative section, we have an the article, “የዋጋ ንረት (Inflation) መሰረታዊ ጽንሰ ሃሳቦች”

Dear readers, your comments and feedback are invaluable for enriching the coming issues of Birritu magazine. Please keep forwarding any suggestions and comments you have.

Birritu Editorial Office



“

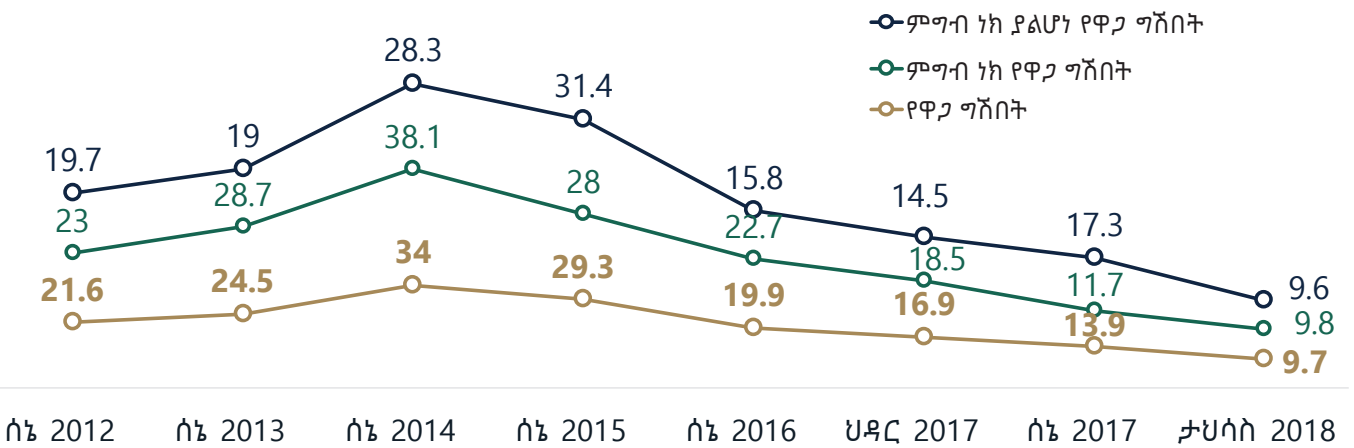
The National Bank of Ethiopia has been committed, with a renewed sense of governmental responsibility, in undertaking various reform activities over the past year. This has led to significant breakthroughs in the financial sector. Moving forward, we will strengthen our efforts to carry out further reforms, remove obstacles to economic growth, and build a truly safe, stable, modern, and inclusive financial sector.

አሀዞችን በጨረፍታ

1) በገንዘብ ፖሊሲ ማዘመን የተገኙ ውጤቶች፡-

■ የዋጋ ግሽበት መቀነስ፣ ማረጋገጥና ወደ ነጠላ አሀዞች ማውረድ

የዋጋ ግሽበት ስኔ ወር 2012 ከነበረበት 21.6 በመቶ በታህሳስ ወር 2018 ዓ.ም ወደ 9.7 በመቶ ቀንሷል



■ የባንክ ለባንክ ገበያና Open Market Operations (OMO) ትግበራ

በኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ የሰነዶች ገበያ (OMO) የተከናወነ አጠቃላይ ግብይት **በትሪሊዮን ብር**

1.12

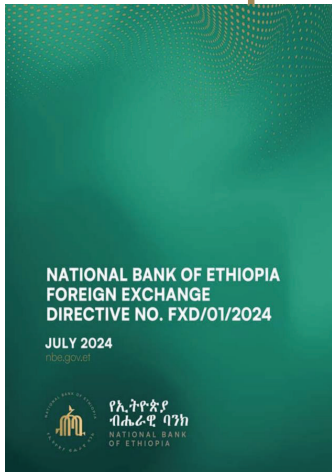


አጠቃላይ ባንኮች እርስ በእርሳቸው የተበዳደሩት የገንዘብ መጠን **በትሪሊዮን ብር**

1.39

2) በውጭ ምንዛሪ ማሻሻያ ትግበራ የተገኙ ውጤቶች

■ በገበያ ላይ የተመሰረተ የውጭ ምንዛሪ ሥርዓት

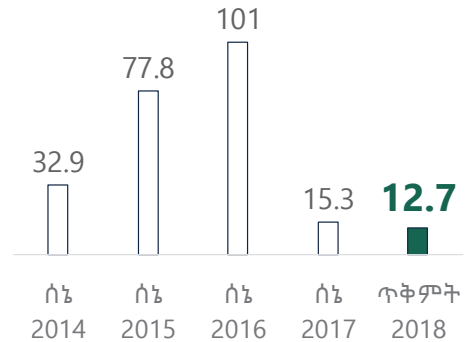


የተገኙ ቁልፍ ውጤቶች

- የውጭ ኢኮኖሚ ዘርፍ አጠቃላይ እንቅስቃሴ አዎንታዊ መሆን (positive balance of payments)
- የተንቀሳቃሽ የሂሳብ ጉድለት በከፍተኛ ሁኔታ መሻሻል (significantly improved current account deficit)
- የውጭ ምንዛሪ መጠበባቂያ ክምችት ከአቻ ሀገራት ጋር ተቀራራቢ መሆኑ



በሀገራዊ ባንኮች ገበያ መካከል ያለው የውጭ ምንዛሪ ልዩነት (በመቶ)



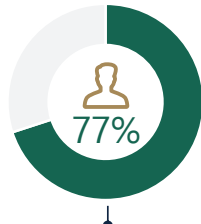
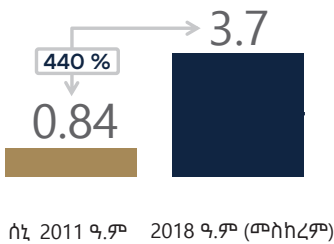
3) በፋይናንስ ዘርፍ ማሻሻያ ዙሪያ የተገኙ ውጤቶች

■ የፋይናንስ ዘርፍ እድገትና ቁጥጥር

ጠቅላላ ተቀማጭ እና በየዓመቱ የተሰጠ አዲስ ብድር

የተቀማጭ ገንዘብ ዕድገት ከሰኔ 2014 እስከ መስከረም 2018 ባለው ጊዜ የ440% እድገት አሳይቷል። በተጨማሪም ለግሉ ዘርፍ የሚቀርበውን የብድር ድርሻ አሳድጓል

ጠቅላላ ተቀማጭ (ትሪሊዮን ብር)



ለግል ዘርፍ የቀረበ የብድር ድርሻ



ስጋትን መሰረት ያደረገ የካፒታል ብቃት መመሪያ (BASIL II & III)

በአዲሱ የመመሪያ ማሻሻያ መሰረት ዝቅተኛ ጠቅላላ የካፒታል ብቃት (Total Capital Ratio) ከነበረበት 8% ወደ 11% ከፍ ብሏል።



የቁጥጥር አቅምን ለማሳደግ የተሰሩ ሥራዎች

የፋይናንስ ተጠቃሚዎች ጥበቃ

የባንኮች የሪስክ ማኔጅመንት አሠራር

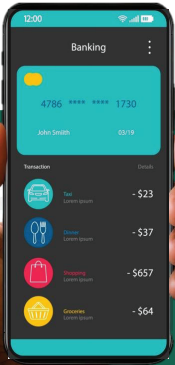
የባንኮች ኮርፖሬት አስተዳደር

የባንኮች የማገገሚያ አሠራር

ዲጂታላይዜሽን እና የፋይናንስ አካታችነት እድገት

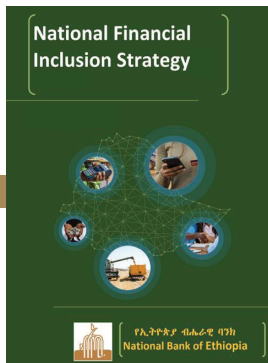
19
ትሪሊዮን

ዲጂታል ግብይት
የደረሰበት መጠን



የእድገት አመለካቾች	መስከረም 2018	ሰኔ 2017	ሰኔ 2016	ሰኔ 2015	ሰኔ 2011
ዲጂታል አካውንቶች ብዛት (በሚሊዮን)	254	249	205	142	26.9
ትራንዛክሽን አካውንቶች ብዛት (በሚሊዮን)	320.6	312	268	203	58.8
የክሬዲት አካውንቶች ብዛት (በሚሊዮን)	8.3	7.53	6.2	4	3.3
የፋይናንስ ተደራሽነት በቅርንጫፎች፣ ኤቴኤም፣ ፖስ፣ ወኪሎች ብዛት	618,661	589,639	446,070	271,554	41 961

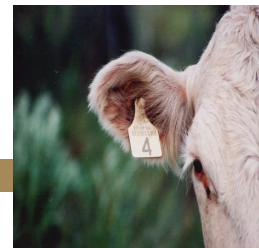
ሌሎች ቁልፍ ሥራዎች



ብሔራዊ የፋይናንስ አካታችነት ስትራቴጂ



ብሔራዊ የዲጂታል ክፍያ ስትራቴጂ



የተንቀሳቃሽ ሀብት የብድር ዋስትና ማዕቀፍ ስር የተመዘገቡ ተንቀሳቃሽ ንብረቶች 269.51 ሺህ ደርሷል።



የኢትዮጵያ የተቀማጭ ገንዘብ መድን ፈንድ በተቋሙ አጠቃላይ የተሰበሰበ ዓረብን 15.08 ቢሊዮን ሲሆን በዓመቱ የተገኘ ትርፍ ብር 8.23 ቢሊዮን ደርሷል።



በግል ድርጅት ሠራተኞች ማህበራዊ ዋስትና አስተዳደር
 ኢንሽራንት መንገድ ላይ የዋለ ካፒታል ብር 183.6 ቢሊዮን ሲሆን በዓመቱ የተገኘ ትርፍ ብር 5 ቢሊዮን ደርሷል።



በመንግሥት ሠራተኞች ማህበራዊ ዋስትና አስተዳደር
 አጠቃላይ እንሸስት መንገድ ላይ የዋለ ብር 318 ቢሊዮን ሲሆን የተቋም አጠቃላይ ሀብት ብር 348 ቢሊዮን ደርሷል።

DETERMINANTS OF ACCESS TO CREDIT FOR SMALLHOLDER FARMERS IN ETHIOPIA



Tesema Tadesse
Economic Policy Directorate
Specialist I

RESEARCH



This study examines the determinants of smallholder farmers' access to credit in Ethiopia using data from the World Bank 2021/2022 Ethiopia Socioeconomic Panel Survey and the National Bank of Ethiopia. The findings highlight the importance of service availability, service quality, information, and appropriate lending conditions in expanding credit access, while extension services play a strong positive role. The study underscores the opportunity to further strengthen rural finance and advance the implementation of the National Agri-Finance Implementation Roadmap (NAFIR).

Abstract

This study examines the factors influencing smallholder farmers' access to credit in Ethiopia, using data from the World Bank 2021/2022 Ethiopia Socioeconomic Panel Survey (ESPS) and supplementary data from the National Bank of Ethiopia. Descriptive analysis indicates that the formal banking sector provides limited credit to agriculture, while microfinance institutions offer relatively better coverage.

Using a probit regression model on a sample of 2,110 household heads, the results show that credit access is primarily constrained by the non-availability of financial services, inadequate service quality, lack of knowledge about credit access, and situations where applying does not lead to receiving credit. Other barriers, such as high interest rates and collateral requirements, further limit borrowing.

Conversely, farmers who received agricultural extension services are more likely to access credit, highlighting the positive role of institutional support. The study recommends that the National Bank of Ethiopia (NBE) and the government should continue taking comprehensive measures to enhance agricultural credit access. These include enforce or strengthening the 5% credit allocation requirement for agriculture, strengthening rural-focused microfinance institutions, and deepening the implementation of the National Agri-Finance Implementation Roadmap (NAFIR) 2025—2030 in collaboration with the Ministry of Agriculture and other stakeholders. In addition, it recommends establishing a credit guarantee scheme and reinforcing collateral directives for land, crops, and cattle used as collateral.

Key words: agriculture, finance, credit, smallholder's farmers.

1. Introduction

Agriculture is a key activity in both developed and developing countries, even if the priority themes and issues are very different. In developed countries, the scope of agricultural policy has broadened to include issues such as promoting nutritious eating habits, reducing food waste, balancing food and energy crop production, and advancing sustainable farming practices. Technology particularly artificial intelligence (AI) and the Internet of Things (IoT) are being increasingly utilized to improve the productivity and sustainability of agriculture (Issa et al., 2024).

In contrast, farming in developing countries especially in Sub-Saharan Africa remains a cornerstone of economic development, food security, and poverty reduction. The development of smallholder agriculture is particularly crucial, considering that it supports the livelihoods of millions of people and has the potential to drive inclusive economic growth. Financial services and credit in particular, enable farmers to invest in land, equipment, seeds, fertilizer, and technology that can enhance productivity and livelihoods. However, poor access to finance is one of the most significant bottlenecks to agricultural development and modernization in developing circumstances.

Research shows that savings mobilization significantly increases both the availability and amount of credit (Twumasi et al., 2019). Land ownership, education, farming experience, family size, membership in farmer organizations, off-farm income, extension services, and proximity to banks also enhance credit access (Twumasi et al., 2019; Nkegbe, 2018; Missiame et al., 2021). In contrast, small farm size, long

distances, and high transaction costs reduce it (Twumasi et al., 2019). Improving access therefore requires stronger financial literacy, farmer-group participation, extension support, and tailored microfinance and digital financial solutions (Twumasi et al., 2019; Missiame et al., 2021; Kitole et al., 2023).

Agriculture is the backbone of Ethiopia's development—an enduring pillar of national prosperity and a key driver of inclusive growth. Employing 64 percent of the population and contributing a 32 percent share of GDP, the sector is central not only to economic performance but also to food and nutrition security, resilience, and equitable transformation in 2023(NBE, 2024).

To support farmers, the government has introduced several measures, including movable collateral systems to facilitate access to credit; lower agricultural interest rates through sector-specific credit services, particularly from state-owned banks; the Land Certification Program to strengthen land tenure security; the establishment of capital goods leasing facilities for all SMEs, including those in agriculture; a National Bank of Ethiopia directive requiring 5 percent of total credit to be allocated to priority sectors; and, most recently, the National Agri-Finance Implementation Roadmap (NAFIR) 2025—2030, jointly launched by the National Bank of Ethiopia and the Ministry of Agriculture, as well as the rollout of the National ID program, which can help smallholder farmers access credit more easily.

Despite these efforts, most farmers—particularly smallholders—remain excluded from the formal financial system. Although they play a critical

role in feeding the nation and sustaining rural economies, they receive a lower share of total credit from the bank sector.

Evidence demonstrates that improved access to credit can strengthen smallholder farmers' participation in agricultural markets. For example, microfinance services significantly increased wheat farmers' market engagement in northern Ethiopia (Abate et al., 2021), while the amount of credit accessed positively influenced maize marketing outcomes in southern Ethiopia (Tafesse et al., 2023). However, the broader welfare effects of credit remain mixed; in southwestern Ethiopia, neither credit access nor market participation showed a significant association with household food security (Usman & Callo-Concha, 2021).

Therefore, this study evaluates the determinants of credit access among smallholder farmers using recent, nationally representative data from the 2021/2022 Ethiopia Socioeconomic Panel Survey (ESPS), which has not been examined in previous studies in Ethiopia. The findings aim to provide actionable insights for policymakers, including the National Bank of Ethiopia and the Ministry of Agriculture, to promote financial inclusion.

2. Theoretical Literature

2.1. Smallholder Farmers

2.1.2. Global Contributions to Food Security

Smallholder farmers are fundamental contributors to global food security, particularly in developing countries. They produce approximately one-third (around 30–35%) of the world's food and provide livelihoods for over one billion people. Their role is especially vital

in addressing food and nutrition insecurity in regions such as Sub-Saharan Africa. In addition to their contributions to food production, smallholder farmers significantly influence land use, agrobiodiversity conservation, and rural sustainability, especially in mountainous and ecologically sensitive regions.

2.1.3. Challenges Faced by Smallholder Farmers

Despite their importance, smallholder farmers often remain marginalized and face numerous structural and environmental challenges. These include climate change, low productivity, high production costs, limited access to credit, and inadequate access to timely and appropriate agricultural information and services. Although conservation agriculture (CA) has been promoted as a solution for over three decades, adoption rates among smallholders in Sub-Saharan Africa remain low due to implementation challenges and feasibility concerns.

2.1.4. Strategies and Innovations for Empowerment

There is growing global recognition of the need to empower smallholder farmers through sustainable practices and technological innovations. These include promoting digital agriculture, agroforestry, crop diversification, and improved access to markets and financial services. Addressing the unique challenges smallholders face and leveraging their potential are essential steps toward achieving inclusive and sustainable agricultural development.

2.2. Financial Inclusion and Agriculture

2.2.1. Global Perspectives on Financial Inclusion

Financial inclusion is a key pillar of inclusive growth and sustainable development, particularly in developing economies where sizable segments of the population remain excluded from formal financial systems (Dahiya & Kumar, 2020; Dienillah et al., 2018).

Globally, financial inclusion has contributed to economic stability and household welfare, but its impact varies according to income levels. High-income countries can achieve greater financial stability enabled by inclusive financial systems, while low- and middle-income countries are unable to expand financial services due to their weak financial infrastructure and regulatory limitations (Dienillah et al., 2018), particularly, rural areas are excluded from access to financial service due various factors.

2.2.2. Digital Finance: Opportunities and Risks

The advent of digital finance—mobile banking, digital wallets, and blockchain technologies—has extended access to remote and marginalized communities (Falaiye et al., 2024; Li, 2024). However, digital finance carries risks, including security threats and vulnerability to scams, disproportionately affecting women and other vulnerable populations (Kofman & Payne, 2021). The COVID-19 pandemic highlighted the importance of strong, inclusive financial systems and technology in safeguarding livelihoods and enabling resilience to economic shocks (Falaiye et al., 2024).

2. Empirical Literature

Access to credit remains a critical determinant of productivity and livelihood improvement among smallholder farmers globally. A diverse body of empirical literature from Africa, Asia, Europe, and South America has explored the dynamics influencing credit accessibility, applying various econometric models to uncover the key enabling and limiting factors.

Khatun (2019) utilized a logit regression model and found that education level, land size, collateral needs, and poor staff cooperation were significant barriers to accessing formal credit in Bangladesh. Zhang et al. (2024) applied an endogenous switching probit model and showed that membership in farmers' cooperatives facilitated access to credit by reducing transaction costs and improving financial communication in China. Wongpit and Sisengnam (2022) identified factors such as the age of the household head, household size, land area, and exposure to natural disasters as significant determinants of credit access using a logit model in Lao PDR.

Istudor and Popescu (2020) examined the determinants of agricultural credit using a probit regression model. Their research concluded that farm size, collateral, and financial literacy played a crucial role in influencing smallholders' access to credit in Romania.

Santana et al. (2023) explored rural credit challenges in Brazil through a qualitative approach involving participatory workshops. Their findings emphasized the diversity of smallholder profiles—technological capacity, education, and digital access—as a barrier to equal credit opportunities. A broader regional

study by FinDev Gateway (2014) on Latin America analyzed case studies of microfinance institutions and noted success in agricultural lending through tailored approaches like value chain financing and mobile credit delivery systems (FinDev Gateway, 2014).

Ouattara et al. (2020) used a probit model to analyze microfinance accessibility among smallholders in the Sassandra-Marahoué District. Their results highlighted that land ownership, education level, and farmers' group membership were positively associated with credit access in cote d'ivoire. Meanwhile, Mwaipopo et al. (2018) applied a logit model and found that variables like asset value, gender, and education significantly impacted bank credit accessibility in Tanzania.

A similar pattern emerged in Cameroon, where Djoumessi et al. (2018) employed a double-hurdle model to investigate credit demand and access among vegetable farmers. Their study found that access and demand were influenced by institutional presence, extension service participation, and farmer group involvement. In Ghana, Missiame et al. (2022) used average treatment effect estimation to evaluate the influence of rural bank credit programs. Exposure to these programs significantly boosted adoption rates. Furthermore, Akinola et al. (2022) in Nigeria utilized seemingly unrelated econometric models and found both supply-side and demand-side constraints to be major hindrances to credit access, ultimately affecting productivity and innovation.

In Ethiopia, Mersha and Ayenew (2018) in the Oromia region employed a logistic regression model to assess the role of agricultural cooperatives in facilitating access to finance.

They identified extension participation, simpler loan procedures, and larger household sizes as key positive determinants of credit access.

The reviewed empirical literature across continents consistently underscores that access to credit for smallholder farmers is multifaceted, influenced by socio-economic, institutional, and infrastructural variables. The application of diverse econometric models across studies strengthens the understanding of these dynamics, while cross-regional insights offer important lessons for policymakers, ministry of agriculture, financial institutions, and development partners aiming to bridge the rural credit gap.

Methodology

3.1 Data and Sources

This study employed data from the 2021/2022 Ethiopia Socioeconomic Panel Survey (ESPS) to examine the determinants of credit access among smallholder farmers in Ethiopia. The ESPS is a collaborative project between the Ethiopian Statistical Service (ESS) and the World Bank's Living Standards Measurement Study — Integrated Surveys on Agriculture (LSMS-ISA).

The principal objective of the LSMS-ISA project is to collect multi-topic household panel data with special emphasis on improving agricultural statistics, as well as on the analysis of interlinkages between agriculture and other sectors of the economy.

The total of the survey was 4,999 households. A sub-sample of 2,110 household heads was employed for the purposes of this study and compared in terms of their responses to the

question of whether or not they had access to credit. The representative sub-sample provides relevant information on the socioeconomic characteristics and financial behavior of Ethiopian smallholder farmers. In addition, the study draws data from the National Bank of Ethiopia to provide further context on the broader financial environment affecting agricultural credit access for the descriptive analysis.

3.2 Empirical Estimation Model

This study employs a Probit regression model to examine the factors influencing smallholder farmers' access to credit in Ethiopia. Probit regression is a nonlinear model used for analyzing binary outcome data. It assumes the probability of a binary response follows a cumulative normal distribution function of the explanatory variables (Horowitz & Savin, 2001).

The model is often preferred over linear probability models, which can produce nonsensical predicted probabilities outside the 0-1 range (Gomila, 2021; Horowitz & Savin,

It is theoretically more appropriate than linear regression for binary outcomes; some research suggests linear regression may be preferable in practice for estimating causal treatment effects. Linear coefficients are more directly interpretable, and linear regression can be safer when including interaction terms or fixed effects (Gomila, 2021).

However, probit models can be extended to handle ordered categorical data with more than two categories, allowing for different covariates across outcomes (Kim, 1995). While probit regression is a common approach for binary and ordinal outcomes, researchers should carefully consider their specific analysis goals. For causal inference with binary outcomes, linear regression may be sufficient and more interpretable. For more complex ordinal data or when theoretical assumptions about underlying latent variables are important, probit models offer advantages. Ultimately, the choice depends on the research context and objectives (Gomila, 2021; Horowitz & Savin, 2001; Kim, 1995).

Table 1. Expected Effects of Independent Variables on Access to Credit

Variable (Abbreviation)	Expected Sign	Explanation
Credit Availability (CRD)	Dependent variable	Access to credit increases farmers' ability to invest and expand production, improving outcomes.
Non-Availability of Service (NAS)	Negative	If credit institutions or services are not available locally, farmers are less likely to access credit. Infrastructure and proximity are crucial.
Unable to Pay Loan (UPL)	Negative	Farmers with a history or fear of inability to repay loans may be denied credit or avoid applying.
Inadequate Service Provided (IAS)	Negative	Poor or insufficient financial services reduce trust and discourage farmers from seeking loans.
Lack of Knowledge about Credit Access (IGN)	Negative	Lack of awareness about credit options limits farmers' attempts to apply, reducing credit access.
Applying Does Not Lead to Receiving Credit (DNYR)	Negative	If farmers feel applying does not result in receiving credit, they are discouraged from applying.
Other Reasons (OTH)(high interest rate, due to collateral)	Negative	Respondent-specified other barriers reduce credit access likelihood.
Received Extension Service (EXT)	Positive	Receiving advisory or extension services improves knowledge and trust, increasing credit access chances.

3.3. Model specification

The Probit model estimates the probability that a farmer has access to credit, given a set of explanatory variables. The model is specified as follows:

$$P(\text{CRD}=1 | X) = \Phi(\beta_0 + \beta_1 \text{NAS} + \beta_2 \text{UPL} + \beta_3 \text{IAS} + \beta_4 \text{IGN} + \beta_5 \text{DNYR} + \beta_6 \text{OTH} + \beta_7 \text{EXT})$$

Where: P = probability function

X = Bunch of covariates under conditional probability.

“Φ” represents the cumulative distribution function of the standard normal distribution, “CRD” is the dependent variable, taking the value 1 if the farmer has access to credit and 0 otherwise, “NAS” is a binary variable indicating the non-availability of credit services in the area (1 = yes, 0 = no), “UPL” indicates whether the farmer is unable to repay a loan (1 = yes, 0 = no), “IAS” measures if credit services are perceived as inadequate or of poor quality (1 = yes, 0 = no), “IGN” shows whether the farmer lacks knowledge or awareness about available credit services (1 = yes, 0 = no), “DNYR” captures whether the farmer believes that applying for

credit does not lead to receiving it (1 = yes, 0 = no), “OTH” represents other reasons specified by the farmer (lack of collateral, high interest rate) that may affect credit access (1 = yes, 0 = no), and “EXT” indicates whether the farmer received extension services from an advisor (1 = yes, 0 = no).

3.4. Descriptive Statistics

The dataset includes 2,110 observations related to access to credit and factors influencing it. About 27% of the respondents reported having access to credit. Several challenges were identified: on average 22.8% indicated non-availability of credit services, 19.9% reported being unable to repay loans, and 23.1% experienced inadequate services. Lack of knowledge about credit access was relatively low at around 3.9%, while 3.5% mentioned that applying did not result in receiving credit. Other reasons (lack of collateral, high interest rate) accounted for 4.3%. Nearly half of the respondents (49.2%) received extension services from advisors, indicating a moderate level of support in agricultural practices. Overall, the data highlight multiple barriers to credit access, with service availability and repayment difficulties being the most prominent ones.

Table 2. Summary of Descriptive Statistics

Variables	(Obs)	Mean	(Std. Dev.)	Min	Max
Access to Credit	2,110	0.270	0.444	0	1
Non-availability of the service=1, otherwise 0	2,110	0.228	0.419	0	1
Unable to pay the loan=1, otherwise 0	2,110	0.199	0.399	0	1
Inadequate service provided= 1, otherwise 0	2,110	0.230	0.421	0	1
Lack of knowledge about credit access=1, otherwise 0	2,110	0.039	0.194	0	1
Applying does not lead to receiving credit= 1, otherwise 0	2,110	0.034	0.182	0	1
Other reasons (specified by respondent) =1, otherwise 0 (high interest rate, due to collateral)	2,110	0.042	0.202	0	1
Received extension service from an advisor=1, otherwise 0	2,110	0.492	0.500	0	1

Source: The World Bank Survey Data

4. Analysis and Discussion

4.1. Descriptive Analysis

4.1.1. Banks Loan Distribution (2020—2024)

During 2020-2024, the sectoral composition of outstanding bank loans in Ethiopia shows a substantial reorientation of credit priorities. During the five years, the manufacturing sector consistently dominated the share of total loans at between 21.5% in 2020 and 18.9% in 2024. This consistent leadership confirms manufacturing's central position in Ethiopia's industrial development strategy and its continued priority within the country's formal financial system.

Meanwhile, agriculture—which is the cornerstone of economy in terms of jobs creation and rural household livelihoods—was allocated the lowest percentage of bank credit during these five years. Agriculture accounted for a mere 2.0% of outstanding loans as of 2020 and still stood at only 4.9% by 2024. As high as it is more than double its initial percentage, the figure is still woefully inadequate considering the percentage of GDP that agriculture accounts for and the livelihoods of the vast majority of Ethiopians.

Table 3. Banks Loan Distribution by Sector by share

Period	30-Jun-20	30-Jun-21	30-Jun-22	30-Jun-23	30-Jun-24
Agriculture	2.0	2.5	3.3	4.8	4.9
Manufacturing	21.5	21.3	18.7	18.0	18.9
Domestic Trade	8.5	9.0	9.5	12.3	12.2
International Trade	13.0	15.4	18.5	15.6	15.6
Hotels and Tourism	1.7	2.0	1.9	1.9	2.0
Building and Construction	11.2	11.0	10.7	9.1	9.4
Mines, Power and Water resources	29.5	25.1	22.6	10.9	11.5
Financial Institutions	-	-	0.6	0.7	0.9
Transport and Communication	6.7	6.6	7.1	1.6	1.9
Health and Education	-	-	0.2	0.2	0.3
Consumer and Staff Loans	4.9	5.4	5.7	7.1	8.3
Other Sectors	1.1	1.7	1.2	17.8	14.1

Source: National Bank of Ethiopia

Between 2020 and 2024, bank credit disbursement to sectors in Ethiopia underwent remarkable changes. Domestic and foreign trade retained robust and rising shares, showing active commercial lending. Hotels, tourism, and consumer loans showed medium but steady growth, while building and construction and transport and communication saw declining shares. Mines, power, and water resources suffered the largest contraction, reflecting reduced investment in large infrastructure. Financial sectors and education and health were progressively attributed credit, though their percentages are low. Most notably, the "Other Sectors" sector surged massively, reflecting growing financing to unclassified or new endeavors. Therefore, agriculture sector has not accessed as expected and contributing the GDP and Jobs.

4.1.2. Microfinance Loan Distribution (Jun 2020 – Jun 2024)

Microfinance lending data from June 2020 to June 2024 reveal a pronounced and persistent shift away from agriculture. The share of loans allocated to the agricultural sector declined sharply from 47.6 percent in June 2020 to 18.0 percent in June 2024, representing a reduction of nearly 30 percentage points over four years,

mainly due to the transformation of microfinance institutions into banks. This decline contrasts sharply with lending to the trade sector, which expanded from 21.8 percent to 42.7 percent over the same period, and to the service sector, which increased modestly from 14.3 percent to 16.8 percent, reflecting a broader shift toward trade- and service-oriented enterprises. Lending to construction exhibited notable volatility, particularly after 2022, rising from 5.3 percent in June 2020 to a peak of 12.7 percent in June 2023 before moderating slightly to 11.0 percent in June 2024. Manufacturing loans grew modestly up to 2023, from 5.2 percent to 9.8 percent, before declining to 6.3 percent in 2024, constituting a small share of total microfinance lending.

Overall, total microfinance loans have declined since 2022 following the transformation of some microfinance institutions into banks, with lending to agricultural sector experiencing on significant decline. This is also evident as banking sector loans have been increasing following the shift of microfinance institutions into banks (See Table. 3.). Meanwhile, trade lending increased, and in some regions, operational challenges have hindered microfinance institutions from functioning effectively, further limiting credit access for smallholder farmers (NBE-MFISD, 2025).

Table 4. Microfinance Loan Distribution by Sector by share

Period	Agriculture	Trade	Manufacturing	Construction	Service	Others
Jun-20	47.56	21.76	5.22	5.34	14.29	5.83
Jun-21	46.12	20.81	5.40	5.60	10.15	11.93
Jun-22	28.81	30.08	8.74	5.33	21.18	5.86
Jun-23	18.72	37.38	9.75	12.70	17.02	4.42
Jun-24	18.02	42.65	6.25	11.01	16.81	5.27

Source: National Bank of Ethiopia

4.2. The Regression Results and Diagnostic tests

4.2.1. Diagnostic Tests for the Probit Regression Model

Although some diagnostic tests were originally developed for classical assumptions and ordinary least squares (OLS) regression, they are still applicable and helpful to test Probit models. To confirm the validity and robustness of the Probit regression results, a series of diagnostic tests was conducted. The tests checked for multicollinearity among independent variables, model specification adequacy, and overall goodness-of-fit.

a. Correlation Matrix Analysis

	credit	availa~y	unaple	inadeq~e	knowl	yield	other	ext
credit	1.0000							
availability	-0.2904	1.0000						
unaple	-0.2926	-0.2656	1.0000					
inadequate	-0.2775	-0.2659	-0.2618	1.0000				
knowl	-0.0408	-0.0811	-0.1009	-0.0877	1.0000			
yield	-0.0918	-0.0907	-0.0749	-0.0791	-0.0383	1.0000		
other	-0.0492	-0.059	-0.1052	-0.0433	0.0176	-0.04	1.000	
Fertilizer	-0.0316	-0.0874	0.0353	-0.0286	-0.0185	0.1048	0.1506	
ext	0.5408	-0.3146	-0.047	-0.2178	0.0006	0.0677	0.0876	1.0000

Source: Stata computation

The correlation matrix identifies the relationship between different variables of credit availability and challenges. Multicollinearity, an important problem with regression analysis, is a condition in which independent variables are highly correlated with one another, typically having coefficients greater than 0.7 or 0.8 in absolute terms. Such multicollinearity prejudices the result of regression models by inflating standard errors and making it difficult to isolate the impact of individual variables.

As per the test for pairwise correlation, there is no severe multicollinearity among the independent variables. For confirmation, however, Variance Inflation Factor (VIF) tests could be conducted.

b. Multicollinearity Test Using Variance Inflation Factor (VIF)

Variable	VIF	1/VIF
availability	1.74	0.574509
inadequate	1.63	0.615038
unaple	1.5	0.664785
ext	1.41	0.709476
knowl	1.08	0.923221
yield	1.08	0.929849
other	1.07	0.938672
Mean VIF		1.35

Source: Stata computation

To test for potential multicollinearity among the independent variables used in the Probit regression model, a Variance Inflation Factor (VIF) test was conducted. From the results, it is evident that all the VIF values are considerably less than the commonly used threshold values of concern, e.g., 5 or 10. Specifically, the highest VIF is 1.74 for the variable availability, then follows inadequate (1.63) and unaple (1.5). The remaining variables like extension, knowledge, yield, fertilizer, and others all possess VIFs close to 1.

The mean VIF is 1.35 and is quite low, pointing towards no existence of symptoms of bad multicollinearity among the independent variables. Two, the inverse VIF (1/VIF) are all pleasantly greater than 0.1, further adding weight to the conclusion.

c. Goodness-of-Fit Test of the Probit Model

The Probit regression model was estimated using data from 2,110 observations to assess the determinants of farmers' access to credit. The model is statistically significant overall, with a likelihood ratio chi-square of 1670.40 ($p < 0.000$), and a Pseudo R² of 0.6785, indicating a good fit.

4.2.2. The Regression Results

Table 5. The Regression Results

Variables	(1) Probit Model	(2) Marginal Effects
Non-availability of the service=1, otherwise 0	-2.192*** (-0.136)	-0.251*** (-0.014)
Unable to pay the loan=1, otherwise 0	-3.027*** (-0.171)	-0.347*** (-0.017)
Inadequate service provided= 1, otherwise 0	-2.061*** (-0.119)	-0.256*** (-0.012)
Lack of knowledge about credit access=1, otherwise 0	-1.588*** (-0.189)	-0.182*** (-0.021)
Applying does not lead to receiving credit= 1, otherwise 0	-2.084*** (-0.22)	-0.239*** (-0.025)
Other reasons (specified by respondent)=1, otherwise 0(high interest rate, due to collateral)	-1.288*** (-0.16)	-0.148*** (-0.018)
Received extension service from an advisor=1, otherwise 0	1.596*** (-0.119)	0.183*** (-0.0117)
Constant	-0.0308 (-0.124)	
Observations	2,110	2,110

Standard errors in parentheses *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Number of obs=2,110, LR $\chi^2(8)=1670.40$, Prob > $\chi^2 = 0.0000$, Pseudo R²=0.6785

Source: Stata Computation

As seen in above table, the marginal values of the Probit regression show the extent to which each factor affects the probability of a smallholder farmer getting access to credit. The results show that several barriers significantly reduce this probability. Specifically, farmers who reported credit services to be not available where they reside were 25.1 percentage points less likely to have access to credit. This finding is in line with Akudugu et al. (2012) in Ghana and Nuryartono et al. (2005) in Indonesia, who both found that remoteness from to credit suppliers significantly reduces access for rural farmers.

Not being able to repay a loan reduced the probability of having credit by 34.7 percentage points, supporting evidence from Simtowe et al. (2016) in Malawi and Chikalipah (2017) in Sub-Saharan Africa, where debt fear and not being able to repay discouraged smallholders from borrowing. Poor service perception reduced access by 25.6 percentage points.

Limited knowledge or information about accessing credit reduced the likelihood by 18.2 percentage points. This is consistent with Cole et al. (2011) of India and Indonesia, who reported that financial literacy programs increased formal credit utilization significantly among rural farmers. Farmers who had the view that the application did not result in approval were 23.9 percentage points less likely to get credit, since the issue of "discouraged borrowers" named by Zeller (1994) in Africa describe self-exclusion based on prior rejection or perceived ineligibility.

Other constraints((high interest rate, lack of collateral)) reduced access to credit by 14.8 percentage points, perhaps aiming to capture structural and socio-cultural constraints such as

land tenure insecurity, gender discrimination, and lack of collateral—issues raised by IFAD (2013) and Deininger et al. (2008) in African and Latin American circumstances. Such underlying constraints like these typically remain latent in quantitative surveys but play an important role in influencing smallholders' credit behavior.

On the other hand, extension service access increased the likelihood of accessing credit by 18.3 percentage points, confirming the importance of institutional support. This finding is consistent with Donovan and Poole (2014) in Central America showed, advisory support increases farmers' trust in lenders, which in turn enhances the use of credit.

Finally, marginal effects analysis provides support that a number of challenges primarily financial illiteracy, institutional weaknesses, and exclusion anxiety still limit smallholder farmer access to credit. Interventions such as improved extension services and localized financial literacy programs, however, offer possible ways towards inclusive rural finance. The findings imply the necessity for more comprehensive rural development policies that enhance not only the supply of credit but also farmer capability, trust, and demand for formal financial services.

5. Conclusion and Recommendations

5.1. Conclusion

This paper explores the most important determinants of smallholder farmers' credit access in Ethiopia based on the 2021/22 Ethiopia Socioeconomic Panel Survey (ESPS) data, complemented by microfinance and banking data from the National Bank of Ethiopia for the period 2020–2024.

Based on data from the National Bank of Ethiopia for the period 2020–2024, although agriculture plays a central role in Ethiopia's development, the sector has consistently received one of the lowest shares of credit within the banking system compared to manufacturing, trade, and other sectors. In contrast, within the microfinance sector, agriculture had received a relatively large share of credit until 2022; however, this share declined since 2022, mainly due to the migration of some microfinance institutions into banks that had previously provided significant loans to the sector. Meanwhile, lending to the trade and service sectors increased, indicating a shift toward urban-oriented enterprise lending.

Based on the 2021/2022 Ethiopia Socioeconomic Panel Survey (ESPS) data, the Probit estimates reveal that several factors have a strong negative effect on farmers' access to credit. Farmers residing in areas where credit facilities are unavailable were significantly less likely to obtain loans. Inability to repay loans also substantially reduced access, as did unfavorable perceptions of service quality and negative experiences with credit officers, which undermine confidence in financial institutions.

In addition, lack of information on how to access credit further constrained borrowing, highlighting the importance of financial literacy programs. Some farmers also refrained from applying due to fear of rejection or previous rejection, reflecting self-exclusion behavior. Other barriers, such as high interest rates and collateral shortages, also reduced farmers' access to credit. In contrast, improved access to extension services had a strong positive effect, suggesting that institutional support can significantly expand rural financial inclusion by bringing credit services closer to farmers.

5.2. Recommendations

- The National Bank of Ethiopia (NBE) may enforce or strengthen the current requirement obliging financial institutions to allocate 5 percent of total domestic credit to the agricultural sector. In addition, there is a need to strengthen and preserve rural-focused microfinance institutions to better serve farming communities, particularly given the migration of some microfinance institutions into banks that had previously provided significant loans to the sector. Furthermore, the implementation of the National Agri-Finance Implementation Roadmap (NAFIR) 2025–2030 should be deepened and strengthened in collaboration with the Ministry of Agriculture (MoA) and other relevant stakeholders.
- The government, in collaboration with the National Bank of Ethiopia (NBE), is encouraged to establish a credit guarantee scheme to reduce the perceived risk of lending to smallholder farmers, thereby enabling financial institutions to expand rural credit without fear of high default rates. In addition, the government and NBE should

strengthen the implementation of existing directives that allow land, crop and cattle to be used as collateral.

- Financial institutions may need to expand rural access through the development of mobile money, agent banking, and digital financial services. Similarly, government efforts—supported by public investment in rural connectivity and digital infrastructure—can help reduce operational costs for financial institutions. In addition, government-led financial literacy programs can improve farmers’ understanding of credit access, enhance repayment capacity, and promote responsible borrowing.
- Further studies and surveys are required to better understand the challenges faced by smallholder farmers in accessing credit from financial institutions, in order to inform more effective policymaking.

References

1. Abate, T. M., Dessie, A. B., & Mekonnen, Y. D. (2021). The impact of microfinance services on wheat farmers’ market participation in northern Ethiopia. *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, 11(3), 245–260.
2. Akinola, O., Adeoye, B., & Oladipo, A. (2022). Supply-side and demand-side constraints to agricultural credit access in Nigeria: Implications for productivity and innovation. *Journal of Agricultural Finance and Development*, 15(2), 110–129.
3. Córdova, A. D., Kikulwe, E. M., & Qaim, M. (2018). Rural development and smallholder agriculture: Trends and policy implications. *World Development*, 112, 134–145.
4. Dahiya, S., & Kumar, M. (2020). Financial inclusion: Issues, challenges, and policy concerns in India. *International Journal of Financial Studies*, 8(2), 30.
5. Dienillah, A. A., Nasir, M., Rahmawati, D., & Damayanti, R. (2018). Financial inclusion and its determinants in emerging economies. *Economics and Finance in Indonesia*, 64(1), 1–14.
6. Djoumessi, M. N., Nana, E. S., & Njikam, O. (2018). Determinants of credit demand and access among vegetable farmers in Cameroon: A double-hurdle approach. *African Journal of Agricultural Economics*, 12(4), 87–105.
7. Falaiye, O. A., Adeyemo, A. O., & Johnson, A. A. (2024). The rise of digital finance and financial inclusion in Sub-Saharan Africa. *African Journal of Economic Development*, 32(1), 67–84.
8. FinDev Gateway. (2014). *Agricultural lending in Latin America: Case studies of microfinance institutions*. FinDev Gateway.
9. Gomila, R. (2021). Logistic or linear? Estimating causal effects of binary treatments using regression models. *Journal of Experimental Psychology: General*, 150(2), 395–405.
10. Horowitz, J. L., & Savin, N. E. (2001). Binary response models: Logit, probit, and semiparametric estimation. *Journal of Economic Perspectives*, 15(4), 43–56.
11. Issa, Y., Takahashi, Y., & Nakamura, T. (2024). Artificial intelligence and IoT in precision agriculture: A pathway to sustainability. *Journal of Smart Farming and Agritech*, 2(1), 15–28.
12. Istudor, N., & Popescu, A. (2020). Determinants of agricultural credit access in Romania: A probit regression approach. *Romanian Journal of Agricultural Economics*, 22(1), 56–73.
13. Khatun, F. (2019). Barriers to formal credit access in Bangladesh: Evidence from logit regression analysis. *Bangladesh Journal of*

- Agricultural Economics*, 42(2), 134–149.
14. Kim, J. (1995). Ordered probit regression: Theory and applications. *Statistical Methods in Agriculture*, 8(3), 201–214.
 15. Kitole, C., Wamalwa, J., & Mulei, M. (2023). Empowering smallholder farmers through digital financial inclusion in East Africa. *Development Finance Review*, 9(1), 101–117.
 16. Li, F. (2024). Blockchain technology and digital wallets: Building inclusive financial ecosystems. *Financial Technology and Inclusion*, 12(1), 56–78.
 17. Mersha, G., & Ayenew, T. (2018). Role of agricultural cooperatives in facilitating access to finance for smallholder farmers in Oromia, Ethiopia. *Journal of Rural Development Studies*, 7(2), 45–62.
 18. Missiame, T., Anani, E., & Owusu, V. (2022). Influence of rural bank credit programs on adoption of financial services in Ghana: An average treatment effect analysis. *African Development Review*, 34(1), 79–96.
 19. Missiame, T., Daba, T., & Liku, T. (2021). Determinants of access to rural and community bank services in Ethiopia. *African Review of Economics and Finance*, 13(2), 112–131.
 20. Mwaipopo, R., Mugabo, M., & Chirwa, E. (2018). Factors influencing bank credit accessibility among smallholder farmers in Tanzania. *Tanzania Journal of Agricultural Economics*, 8(1), 120–137.
 21. Nkegbe, P. K. (2018). Credit access and technical efficiency in smallholder agriculture: Evidence from Northern Ghana. *African Journal of Agricultural and Resource Economics*, 13(2), 110–122.
 22. Tafesse, A. S., Hailu, G., & Mulugeta, M. (2023). Credit access and maize market participation in southern Ethiopia. *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, 13(2), 289–304.
 23. Twumasi, M. A., Jiang, Y., & Ding, Z. (2019). Determinants of credit access among smallholder farmers in Africa. *Journal of African Business*, 20(3), 353–370.
 24. Usman, M. A., & Callo-Concha, D. (2021). Does credit improve food security? Evidence from southwestern Ethiopia. *Food Security*, 13(4), 927–943.
 25. Zhang, Y., Liu, S., & Wang, X. (2024). Cooperative membership and credit access among farmers in China. *China Agricultural Economic Review*, 16(1), 112–130.



Ensuring Transparency and Fairness
Through Financial Consumer
Protection and Education



What are the rights and
responsibilities of a financial
consumer?



To make a complaint or learn about
the process we follow go to
nbe.gov.et/fcpe

nbe.gov.et/fcpe



6230



P.O.BOX 5550



complaintoffice@nbe.gov.et



Sudan Street, Addis Ababa

የዋጋ ንረት (Inflation) መሰረታዊ ጽንሰ ሃሳቦች

ሃብታሙ ወርቅነህ
የውጭ ኢኮኖሚ ትንተናና ዓለምአቀፍ
ግንኙነት ዳይሬክተር

1. መግቢያ¹

በተለያዩ ሀገራት ዜጎች የዋጋ ንረት ኑሯችንን አከበደብን ሲሉ፤ ምሁራን ስለ ዋጋ ንረት መንስኤ በስፋት ሲያብራሩ እንዲሁም መንግስታት የዋጋ ንረትን ለመግታት ተደጋጋሚ ቃል ሲገቡ ተደምጧል በመደመጥ ላይም ይገኛል። የዘርፉ ምሁራን ስለ ዋጋ ንረት መንስኤ ሰፊ ማብራሪያ እና ትንታኔ ሲሰጡ ቢስተዋልም፤ በሰፊው የህብረተሰብ ክፍል ዘንድ ስለ ዋጋ ንረት ገለጻ ሲሰጥ ብዥታ ይስተዋላል። ይህም ብዥታ ምንጩ ስለ ዋጋ ንረት የሚሰጠው ማብራሪያ ግልጽ ባለ መንገድ ግንዛቤ ከመፍጠር ይልቅ ሙያዊ ማብራሪያ ስለሚጫነው ነው። ስለሆነም፤ በዚህ ጽሁፍ ቀለል ባለ አቀራረብ ስለ ዋጋ ንረት ትርጓሜ፣ አለካክ፣ መንስኤዎች፣ አይነቶች፣ ከኑሮ ውድነት ጋር ያለው ልዩነት፣ ስለሚያሳድረው አሉታዊ ተጽእኖ፣ እና የዋጋ ንረትን ለመቆጣጠር የሚወስዱ ምጣኔ ሃብታዊ ፖሊሲዎች የሚብራሩ ይሆናል።

2. የዋጋ ንረት ምንድን ነው?

ጠቅላላ ባለ መልኩ ሲታይ የዋጋ ንረት አማካይ የሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ እድገትን ያመለክታል። በዚህ ትርጓሜ ላይ ያለው ቁልፍ ጉዳይ ዋጋ (price) የሚለው ጽንሰ ሃሳብ ነው። ስለሆነም፤ ስለ ዋጋ ንረት በስፋት ከማየታችን በፊት ስለ ዋጋ (price) አንድ አንድ ነጥቦችን እንመልከት። በምጣኔ ሀብት ላይንስ ዋጋ (price) የሚታየው ገንዘብ ከምርት/አገልግሎት ያለው የልውውጥ ጥምርታ (exchange ratio) ነው። ለምሳሌ የአንድ ጫማ ዋጋ 1000 ብር ነው ስንል የልውውጥ ጥምርታው 1000 ብር ለ1 ጫማ ነው። ስለሆነም የአንድ ጫማ ዋጋ 1000 ብር ነው እንላለን። የተለያዩ ሸቀጦች/አገልግሎቶች ከገንዘብ ጋር የተለያዩ የልውውጥ ጥምርታ አላቸው። ስለዚህ ዋጋ ናረ ሲባል የየትኛው ሸቀጥ/አገልግሎት ዋጋ ሲንገር ነው? የሚለውን ጥያቄ መመለስ ቁልፍ ጉዳይ ነው።

በምጣኔ ሃብት ዘርፍ በስፋት እንደ ዋና የዋጋ ጠቋሚ የሚቆጠረው እና ስራ ላይ እየዋለ የሚገኘው የሸማቾች ዋጋ አመለካኝ (Consumer Price Index (CPI)) ነው። የሸማቾች ዋጋ አመለካኝ (Consumer Price Index (CPI)) የሚያሳየው አባወራ/እማወራ ለፍጆታ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ወጪ የሚያደርጉትን የገንዘብ መጠን ነው። የአንድ ቤተሰብ ወርሃዊ/አመታዊ ወጪ መጠን በፍጆታ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ ላይ የተመሰረተ ይሆናል። ስለሆነም ከጊዜ ወደ ጊዜ ሊለዋወጥ ይችላል። እዚህ ትርጓሜ ላይ ልብ ሊባል የሚገባው ቁልፍ ጉዳይ “የፍጆታ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ” የሚለው ሲሆን፤ ይህም አንድ ማህበረሰብ በስፋት ለፍጆታነት የሚያውላቸውን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ያሳያል። ስለሆነም የሸማቾች ዋጋ

¹ ይህ ጽሁፍ በሚዘጋጅበት ጊዜ የ Farrokh K. “Langdana (2016) Macroeconomic Policy” መፀሀፍ፣ በ Elsevier የተዘጋጀ “volume C: employment and business fluctuations (2000)”፣ የ Jordi “Monetary Policy, Inflation, and the Business Cycle (2008)” መጽሀፍ ፣ የ “Max Inflation Theory in Economics” መጽሀፍ፣ የ Friedman “Free to Choose (1980)” መጽሀፍ፣ የ IMF ድህረ ገጽ እና የተለያዩ የድህረ ገጽ ጽሁፎች ለግብአትነት ውለዋል።

አመላካች (CPI) መረጃ ሲሰበሰብ ማህበረሰቡ በዋናነት ለፍጆታ የሚያውላቸውን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ለይቶ በመያዝ በአንድ ቅርጫት/ቋት (basket) መመደብ፤ ማደራጀት እና በቋሚነት (አብዛኛውን ጊዜ በየወሩ) መረጃ መሰብሰብ ያስፈልጋል። የሸማቾች ቅርጫት/ቋት (basket) ሲባልም እነዚህን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች በአንድ ላይ አቅፎ የሚይዝ ቋት ነው። አንድ ማህበረሰብ በዋናነት ለፍጆታ የሚያውላቸው ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ከጊዜ ወደ ጊዜ የመቀያየር ባህሪ ሊያሳዩ ይችላሉ። ለምሳሌ በአሁኑ ወቅት የሞባይል እና የኢንተርኔት ፍጆታ በከፍተኛ ሁኔታ እየጨመረ መጥቷል። በሌላ መልኩ በአንድ ወቅት በስፋት ጥቅም ላይ ይውል የነበረ ምርት በአሁኑ ሰዓት እምብዛም ጥቅም ላይ ሲውል አይታይም (ለአብነት የመስመር ስልክ ፍጆታ ቅናሽ ያሳያል)። በአንጻሩ ሌሎች ሸቀጦች (ለምሳሌ የታሸገ ወሃ) ቀደም ሲል እዚህ ግባ የማይባል ድርሻ የነበረው በአሁኑ ሰዓት ግን ማህበረሰቡ ከፍተኛ ወጪ እያወጣ በስፋት የሚጠቀማቸው ሊሆኑ ይችላሉ። ስለሆነም አንድ ማህበረሰብ በስፋት ጥቅም ላይ የሚያውላቸውን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ከጊዜ ወደ ጊዜ የመለዋወጥ ጸባይ የሚያሳዩ ሊሆኑ ስለሚችሉ፤ በሸማቾች ቅርጫት/ቋት (basket) የሚካተቱ እና የማይካተቱ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ወቅቱን በጠበቀ መልኩ (ቢንስ በአምስት አመት አንዴ) ክለሳ/ማስተካከያ ሊደረግባቸው ይገባል።

ስለዚህ የዋጋ ንረት ተከሰተ የሚባለው ከላይ በተገለጸው መልኩ የተሰበሰበው እና የተጠናቀረው የፍጆታ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ጥቅል የዋጋ መረጃ ካለፈ ጊዜ አንጻር ጭማሪ የሚያሳይ ከሆነ ነው። እዚህ ላይ ልብ ሊባል የሚገባው ጉዳይ የዋጋ ንረት የሚለካው በሸማቾች ዋጋ አመላካች

መረጃ ላይ ተመስርቶ መሆኑን እና ከላይ ለመዳሰስ እንደተሞከረው በማህበረሰቡ በስፋት ለፍጆታ የሚያውላቸው ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ብቻ ላይ በመመርኮዝ ስለሆነ፤ የዋጋ ንረት በአንድ ሀገር ውስጥ ያሉ የሁሉንም ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ በተናጥል ያመለክታል ማለት ሳይሆን ማህበረሰቡ በመሰረታዊነት ለፍጆታ የሚያውላቸው የሸቀጦች እና አገልግሎቶች አማካይ/ጥቅል የዋጋ ጭማሪን ነው የሚያመለክተው። ይህ ማለት ግን የሸማቾች ዋጋ አመላካች መረጃ ጠቋሚነቱ የተሟላ አይደለም ማለት እንዳልሆነም ግንዛቤ ሊወሰድ ይገባል። ይህም ማለት በተግባር በገበያ የመሰረታዊ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ እየጨመረ የሸማቾች ዋጋ አመላካች ቅናሽ ሊያሳይ አይችልም። ይህ የሚሆን ከሆነ መረጃ አሰባሰብ ላይ አልያም በስፋት ለፍጆታ የሚውሉ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ልየታ ላይ ችግር አለ ማለት ነው። ስለሆነም የሸማቾች ዋጋ አመላካች መረጃ በጥንቃቄ መሰብሰብ እና መሰላት ይኖርበታል። በቀጣይ ክፍል ስለ የሸማቾች ዋጋ አመላካች (Consumer Price Index (CPI)) አሰላል የምንመለከት ይሆናል።

3. የሸማቾች ዋጋ አመላካች (Consumer Price Index (CPI)) እንዴት ይሰላል?

የሸማቾች ዋጋ አመላካች (CPI) መረጃ ሲሰበሰብ ታሳቢ ሊደረጉ የሚገባቸው ዋና ዋና ጉዳዮችን በዚህ ክፍል እንመለከታለን። የመጀመሪያው ማን የሚጠቀምባቸው ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ ነው ለዋጋ ንረት መረጃ ግብአት የሚያገለግለው? የሚለውን መለየት ነው። ለዚህም አጭሩ እና ቀጥተኛው ምላሽ የሚሆነው ሸማቹ ማህበረሰብ በዋናነት/በስፋት የሚጠቀምባቸው ሸቀጦችን እና አገልግሎቶችን መለየት እና መረጃ መሰብሰብ

² እዚህ ላይ ታሳቢ ሊደረግ የሚገባው ጉዳይ ምንም እንኳ ሌሎች አመላካቾች ለምሳሌ የጅምላነጋዴ ዋጋ አመላካች (Wholesale Price Index (WPI)) እና የአምራች ዋጋ አመላካች (Producer Price Index (PPI)) ቢኖሩም የዋጋ ንረትን ለመለካት በስፋ በስራ ላይ የሚውለው ይህ አማላካች ነው።

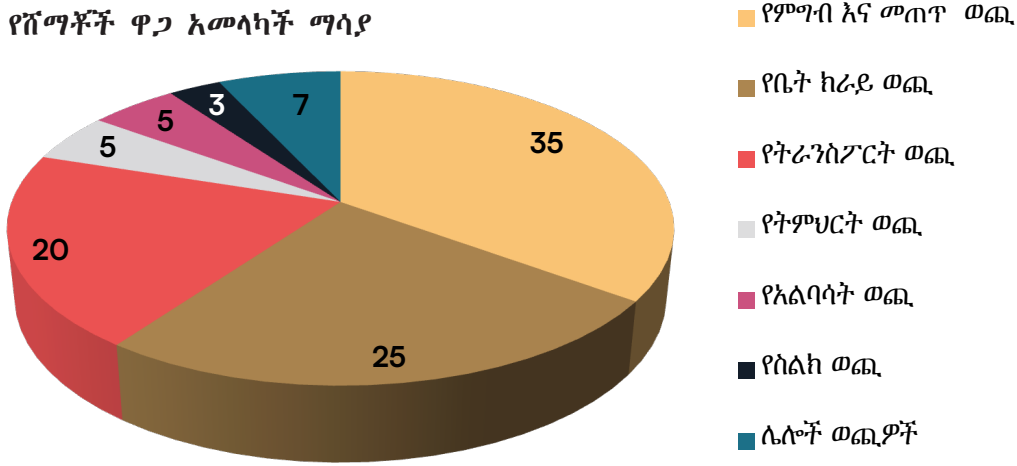
ይሆናል። በመቀጠልም እነዚህን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች በአንድ ቅርጫት/ቋት(basket) ውስጥ በመክተት አመላካቹን ለማጠናቀር ማዘጋጀት ነው። ስለሆነም የሸማቾች ቅርጫት/ቋት የሚይዘው ተጠቃሚዎች (consumers) በስፋት ለፍጆታ የሚያውሷቸውን/የሚሸጡትን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ነው። እዚህ ላይ ከግምት ሊገባ የሚገባው ሌላው ጉዳይ የጊዜ ጉዳይ ነው። ይህም በሸማቾች ዋጋ አመላካች (CPI) መረጃ የሚካተቱ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች በምን ያህል ጊዜ መክለስ አለባቸው? የሚለውን ያመለክታል። ከላይ እንደተገለጸው እነዚህን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ለመለየት ሀላፊነት የተሰጠው ተቋም በተለያዩ ጊዜያት (በየግማሽ አመቱ፣ በየአመቱ አልያም በየአምስት አመቱ) ከወካይ ገበያዎች ዋና ዋና ሸቀጦችን እና አገልግሎቶችን ልየታ በመስራት አስፈላጊውን መረጃ በመሰብሰብ የትኞቹ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች በተጠቃሚው በስፋት ይሸመታሉ? የሚለው ያውቃል። ሌላው የትኩረት መስክ የሚሆነው መረጃዎች የሚሰበሰቡባቸው ወካይ አካባቢዎችን/ገበያዎችን መለየት ነው።

ከላይ የተጠቀሱት የየትኞቹ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች በተጠቃሚው በስፋት ይገዛሉ? የሚለው ከታወቀ በኋላ ቀጣዩ ሥራ የሚሆነው የነዚህን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ተጽእኖ (weight) ማወቅ ነው። ተጽእኖ (weight) የያንዳንዱን ሸቀጥ/አገልግሎት

አንጻራዊ ድርሻ ያመለክታል። ይህም ሲባል የሸቀጥ/አገልግሎቱ ተጽእኖ (weight) የሚያሳየው የአንድን ሸቀጥ/አገልግሎት ወጪ ከአጠቃላይ የሸቀጦች እና አገልግሎቶች ወጪ አንጻር ምን ያክል እንደሆነ ነው።

ለአብነት ምስል 1 እንደሚያሳየው የአንድ ሀገር የሸማቾች ዋጋ አመላካች መረጃ በምስሉ የተዘረዘሩትን ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ይይዛል ብንል፤ ይህ ምስል እንደሚያሳየው የሀገሩ ሸማቾች የሚገዙባቸው ምርቶች/አገልግሎቶች በዋናነት ምግብ እና መጠጥ ከዚያ በመቀጠል ቤት ኪራይ፣ ትራንስፖርት፣ ትምህርት፣ አልባሳት እና የስልክ ወጪ ዋና ዋናዎቹ እንደሆኑ ያሳያል። ይህ መረጃ በሸማቾች ፍጆታ ላይ የተመሰረተ ስለሆነ ስያሜው የሸማቾች ዋጋ አመላካች ይባላል እንጂ ለምሳሌ አምራቾች (producers) ለግብአት የሚጠቀሟቸው ምርቶች የተለዩ ሊሆኑ ይችላሉ። በዚህ ሀገር የዋጋ ንረት ሲባልም የእነዚህ ሸማቾች የሚገዙባቸው ምርቶች ዋጋ መጨመርን ያሳያል። በምስሉ የተጠቀሰው አሃዝ የሸቀጥ/አገልግሎቱ ወጪ ከአጠቃላይ ሀገራዊ የነዚህ ሸቀጦች/አገልግሎቶች ወጪ ያለውን ድርሻ ያመለክታል። ምስሉ እንደሚያሳየው ምግብ እና መጠጥ ወጪ ከአጠቃላይ ወጪ 35 በመቶ ድርሻ አለው ማለት ነው። በተመሳሳይ ለሌሎች ምርቶችም በምስሉ እንደተቀመጠው የተለያዩ ድርሻ ይኖራቸዋል ማለት ነው።

ምስል 1: የሸማቾች ዋጋ አመላካች ማሳያ



ሌላው ከሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ አመላካች ጋር የተያያዘው ጽንሰ ሀሳብ መነሻ አመትን (base year) መወሰን ነው። መነሻ አመት (base year) ማለት ሌሎች አመታት የሚነጻጸሩበት አመት ማለት ነው። ለምሳሌ 2015ን የዋጋ መነሻ አመት በሚል ታሳቢ ብናደርግ፤ የዚህ አመት የሸቀጦች እና አገልግሎቶች አመላካች ዋጋ 100 በማድረግ ሌሎች አመታት ከዚህ አመት አንጻር የሚነጻጸሩ ይሆናል ማለት ነው።

4. የዋጋ ንረት እንዴት ይለካል?

ከላይ የተገለጹት ዋና ዋና ጽንሰ ሃሳቦች በአግባቡ ከተተነተኑ፤ አስፈላጊ መረጃዎች ከተሰበሰቡ እና የሸማቾች የሸቀጦች እና አገልግሎቶች አመላካች ዋጋ ከተሰላ በኋላ የዋጋ ንረት እንዴት እንደሚሰላ ከሰንጠረዥ 1 የቀረበውን ማሳያ እንመልከት። በመጀመሪያ ግን የሸማቾች ቅርጫት/ቋት (basket) ሁለት ሸቀጦችን ብቻ ይይዛል የሚል እና 2015 ዓ.ምን እንደ መነሻ አመት (base year) ታሳቢ አድርገን ወስደን በ2015 የሸቀጦች እና አገልግሎቶች ጠቅላላ ዋጋ 50 (10+40) ሲሆን የዚህ ዓመት የሸቀጦች እና አገልግሎቶች አመላካች ዋጋ (CPI) = (50/50*100) = 100 ይሆናል። በተመሳሳይ የ2016 ዓመት የሸቀጦች እና አገልግሎቶች አመላካች ዋጋ (CPI) = (70/50*100)=140 ይሆናል። ከዚህም በመነሳት የ2016 ዓ.ም የዋጋ ንረት ሲሰላ = {(140-100)/100}*100=40% ይሆናል። እዚህ ላይ ልብ ሊባል የሚገባው ጉዳይ የ2015 (base year) የዋጋ ንረት ሲሰላ ለፍጆታ የሚውሉ ሸቀጦች ዋጋ እና መጠን መረጃ ሲሰበሰብ በ2016 ግን የዋጋ መረጃ ብቻ ነው የሚሰበሰበው። ይህ የሚሆንበት ምክንያትም ማወቅ የሚፈለገው የዋጋ ለውጥን ብቻ ስለሆነ ነው።

ሠንጠረዥ 1: የዋጋ ንረት አሰላል ማሳያ

የሸቀጥ/አገልግሎት አይነት	2015			2016		የ 2015 አመላካች ዋጋ (መ)	የ 2016 አመላካች ዋጋ (ሠ)	የ2016 የዋጋ ንረት [(ሠ-መ)/መ]*100
	መጠን (ሀ)	ዋጋ (ለ)	ሀ*ለ	ዋጋ (ሐ)	ሀ*ሐ			
ሸቀጥ	10	1	10	2	20	(50/50)*100=100	(70/50)*100 =140	{(140-100)/100}*100 =0.4*100 =40%
አገልግሎት	5	8	40	10	50			
ድምር			50		70			

ከላይ እንደተሰላው በሁለቱ ሸቀጦች ላይ በመመስረት የ2016 ዓ.ም የዋጋ ንረት 40 በመቶ ሆነ ሲባል በሸማቾች ቅርጫት/ቋት(basket) የተካተቱት ሁለቱ ምርቶች ዋጋ ከ2015 አንጻር በ2016 ዓ.ም በ40 በመቶ ጭማሪ አሳይተዋል ማለት ነው። እዚህ ላይ ልብ ሊባል የሚገባው ጉዳይ የዋጋ ንረት 40 በመቶ ሆነ ሲባል የሁሉም ሸቀጦች ዋጋ ተመሳሳይ ጭማሪ ያሳያል ማለት አይደለም። ከቅርጫቱ/ቋቱ(basket) ውጭ ያሉ ሸቀጦች ዋጋ በተመሳሳይ አልያም ባነሰ ሊጨምሩ አልያም ሊቀንሱ ይችላሉ። እዚህ ላይ ነው ቅርጫቱ/ቋቱ(basket) የሚይዛቸው ሸቀጦች እና አገልግሎቶች በጥንቃቄ ማህበረሰቡ በስፋት ለፍጆታ የሚጠቀሙባቸው መሆናቸው ማረጋገጥ የሚያስፈልግ። አልያ ግን ማህበረሰቡ በስፋት ለፍጆታ የሚጠቀሙባቸው ምርቶች ከቅርጫቱ/ቋቱ(basket) ውጭ ከሆኑ የዋጋ ንረት መረጃ በተጨማሪ ሸማቹ የሚከፍለውን ዋጋ ላያመለክት ይችላል። ከዚህ ባሻገር የሸማቹ ማህበረሰብ ምርጫ በፍጥነት የሚለዋወጥ ከሆነም በቅርጫቱ/ቋቱ(basket) የሚካተቱ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች አብረው ወዲያውኑ የማይከለሱ ከሆነ ተመሳሳይ ችግር ሊፈጠር ይችላል።

³ የተለያዩ የሸቀጦች እና አገልግሎቶች አመላካች ዋጋ ማስያ ዘዴዎች ቢኖሩም በዚህ ጽሁፍ እንደማሳያ የተጠቀሰው ዘዴ ጥቅም ላይ ውሏል።

የዋጋ ንረቱ 40 በመቶ በመሆኑ ሁሉም የማህበረሰብ ክፍል ተመሳሳይ ተጽእኖ ያርፍባቸዋል ማለት አይደለም። በዋናነት የዚህ ሰለባ የሚሆኑት ሁለቱን ሸቀጦች በስፋት የሚጠቀሙ የማህበረሰብ ክፍሎች ሲሆኑ፤ ተጽእኖው እምብዛም የሚሆንባቸው እነዚህን ሸቀጦች በስፋት የማይጠቀሙ የማህበረሰብ ክፍሎች ይሆናሉ። ለእነዚህ የማህበረሰብ ክፍሎች የዋጋ ንረት ቢታይም ኑሮ ለእነሱ ውድ አይሆንም ማለት ነው። ተጽእኖው ከፍተኛ የሚሆንባቸው የማህበረሰብ ክፍሎች ግን ጫናውን ለመቋቋም እነዚህን ሸቀጦች በስፋት መጠቀማቸውን በመቀነስ ሌሎች ተመሳሳይ ምርቶችን ወደ መጠቀም ያዘነብላሉ። ተመሳሳይ ምትክ ምርት ከሌለ አልያም በቀላሉ የማይገኝ ከሆነ ግን እነዚህ የማህበረሰብ ክፍሎች ለኑሮ ውድነት ይዳረጋሉ ማለት ነው።

5. የዋጋ ንረት እና የኑሮ ውድነት

ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው የዋጋ ንረት አንድ ማህበረሰብ በስፋት ለፍጆታ በሚጠቀምባቸው ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ላይ በአንድ ወቅት የሚታይ የሸማቾች ዋጋ አመላካች አማካይ ጭማሪ ነው። በአንጻሩ ግን የኑሮ ውድነት በሚከተለው መልክ ሊከሰት ይችላል። ከላይ እንደተብራራው ማህበረሰቡ በስፋት የሚጠቀምባቸው ሸቀጦች እና አገልግሎቶች (በቅርጫቱ/ቋቱ(basket) የታቀፉት ብቻ) የዋጋ ንረት ተከስቶባቸው በተጨማሪም ተመሳሳይ ምትክ ምርት እንደ አማራጭ በማይኖርበት ጊዜ ሲሆን እና ዋጋ ያለማቋረጥ ተከታታይ ግሽበት ሲያስመዘገብ ከቆየ ነው። ለምሳሌ እንበል እና ከ2010 (መነሻ ዋጋ 100 ታሳቢ ብናደርግ) እስከ 2015 የዋጋ ንረት በዓመት 20 በመቶ ያስመዘገብ ነበር ብንል፤ በ2015 መጨረሻ ዋጋ 249 ይደርሳል። በ2016 የዋጋ ንረት 10 ነው የሚል ታሳቢ ብንወስድ፤ በተጨማሪም የዋጋ ንረት ከ 20 በመቶ ወደ 10 በመቶ ወርዷል። ነገር ግን በ 2016 ዓ.ም የዋጋ ንረት በ249 ዋጋ ላይ ተጨማሪ 10 በመቶ ስለሚያሳይ ጫናው ከፍተኛ ይሆናል። ይህም በማህበረሰቡ ላይ ተጨማሪ ጫና ያስከትላል።

ስለሆነም የዋጋ ንረት ቅናሽ ቢያሳይም የኑሮ ውድነት ግን የበለጠ ጭማሪ በማሳየት በ2016 ዓ.ም ዋጋ 274 ይሆናል።

ስለሆነም የዋጋ ንረት ቀነሰ ሲባል የመሰረታዊ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች አመላካች ዋጋ ሳይሆን የሚቀንሰው የነዚህ መሰረታዊ ፍጆታዎች አመላካች ዋጋ የሚያድግበት መጠን ነው የሚወርደው። ስለሆነም ከላይ እንዳየነው የዋጋ ንረት ተከታታይ እድገት ሲያስመዘገብ ቆይቶ ለተወሰነ ጊዜ ቢቀንስ የፍጆታ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ዋጋ አብሮ ስለማይቀንስ የኑሮ ውድነት በነበረበት ሊቀጥል አይችልም። የኑሮ ውድነት እንደነበረ ሊቀጥል የሚችለው ከላይ እንደተገለጸው የዋጋ ንረት በሚከሰትበት ጊዜ ማህበረሰቡ በስፋት የሚጠቀምባቸው ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ተመሳሳይ ምትክ ምርት በአነስተኛ ዋጋ በቀላሉ እንደ አማራጭ በሚያገኙበት ጊዜ ነው። አልያም ዜጎች የኑሮ ውድነትን ሊቋቋሙት የሚችሉት ምንም እንኳን የዋጋ ንረት ቢኖርም የዜጎች በተለይ አነስተኛ ገቢ ያላቸው ዜጎች ገቢ ሲሻሻል ነው። ይህ ይሆን ዘንድ ግን በሀገር ደረጃ ፈጣን የምጣኔ ሃብት እድገት ማስመዘገብ ቁልፍ ጉዳይ ይሆናል። ስለሆነም መንግስታት የኑሮ ውድነት በዜጎች ህይወት ላይ የሚያሳድረውን ተጽእኖ ለመከላከል ሲሉ የዜጎችን ገቢ ለማሻሻል የደምዘ ጭማሪ ከማድረግ ባሻገር፤ የመካከለኛ እና የረዥም ጊዜ እቅድ በመንደፍ የሀገራችውን ጥቅል አገራዊ ምርት እድገት ዘላቂ ለማድረግ መሰራት ይኖርባቸዋል። ከዚህ ባሻገር ዜጎች የኑሮ ውድነትን ሊቋቋሙ የሚችሉት መንግስት ለግሉ ዘርፍ ምቹ ሁኔታ በመፍጠር በግሉ ዘርፍ መካከል ጤናማ ውድድር እንዲኖር በማስቻል ለዜጎች በተመጣጣኝ ዋጋ ሸቀጦችን እና አገልግሎቶችን እንዲያቀርቡ ሲደረግ ነው። ለዚህም መንግስታት የሀገራቸውን የምጣኔ ሃብት እድገት ለማፋጠን ለግሉ ዘርፍ ምቹ ሁኔታን መፍጠር የሚያስችሉ ፖሊሲዎችን ከመቅረጽ ባሻገር፤ ምርት እና ምርታማነትን የሚያጎለብቱ እንደ የመስኖ ልማት፣ መንገድ፣ ቴሌኮም፣ ኤክስፖርት እና

መሰል መሰረተ ልማቶች ላይ ከፍተኛ ስራ መስራት ይኖርባቸዋል፡፡

ዜጎች የኑሮ ውድነትን እንዲቋቋሙ ከላይ የተዘረዘሩት እርምጃዎች እንደተጠበቁ ሆነው፤ መንግስታት የዋጋ ንረትን ለመግታት የተለያዩ የፖሊሲ እና አስተዳደራዊ እርምጃዎችን መውሰድ ሊገደዱ ይችላሉ፡፡ ይህም ማለት የዋጋ ንረትን ለመቀነስ ከፍላጎት በኩል (Demand Side) ከሚወሰዱ ፖሊሲዎች በተጨማሪ ምርትና ምርታማነትን በማሳደግ አቅርቦትን በመጨመር (Supply Side) የገበያ ሁኔታ እንዲሳለጥ ማድረግ እና ምርቶች ከቦታ ቦታ በተቀላጠፈ መንገድ የሚጓጓዙበት ሁኔታዎች ላይ ትኩረት ሰጥተው መስራት ይኖርባቸዋል፡፡

6. የዋጋ ንረት ሁሌም ጎጂ ነው? ወይስ መልካም ጎን አለው?

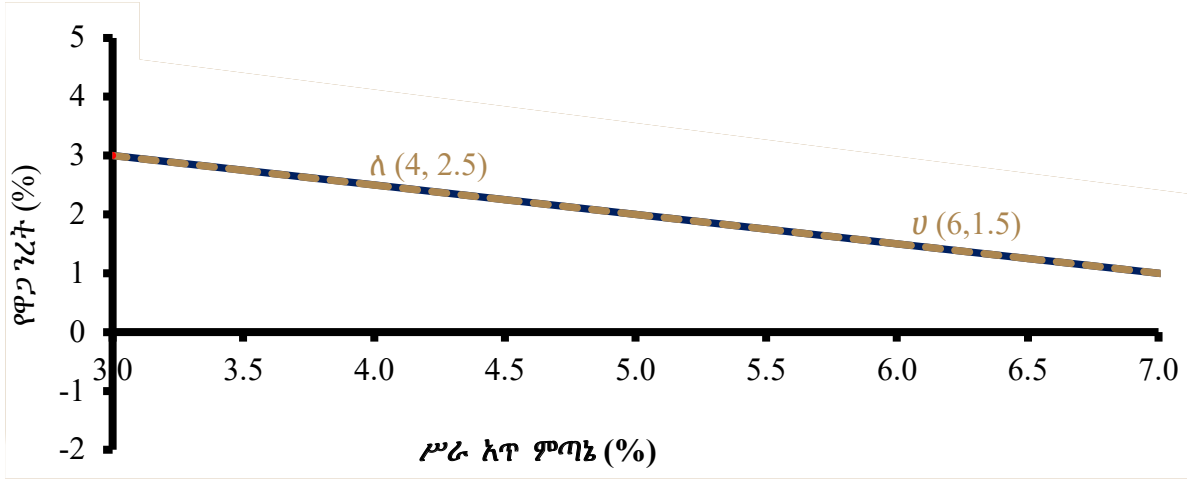
በምጣኔ ሀብት ዘርፍ በስፋት አንደሚታወቀው የዋጋ ንረት በሽማች ዜጎች ላይ በሚያሳድረው አሉታዊ ተጽእኖ ምክንያት እንዲሁም አምራቹ ማህበረሰብ የዋጋ ንረት እይታቸውን (inflation expectation) ያልተረጋጋ በማድረግ የወደፊት የማምረቻ ዋጋቸውን በተጨማሪ መረጃ ላይ በመመርኮዝ እንዲያውቁት ስለማያስችላቸው የዘርፉ ምሁራን ሀገራት የዋጋ ንረትን በትኩረት ሊከላከሉት ከተከሰተም ለመቋቋም የሚያስችል የምጣኔ ሀብት ፖሊሲ በአግባቡ ሊቀርጹ እና ሊተገብሩ ይገባል ሲሉ በስፋት ይደመጣል፡፡ ይህ ማለት ግን የዋጋ ንረት ሙሉ ለሙሉ መጥፋት አለበት እያሉም እንዳልሆነ ግንዛቤ ሊወሰድ ይገባል፡፡ ይልቁንስ አነስተኛ የዋጋ ንረት ለአንድ ምጣኔ ሀብት አስፈላጊ ነው ይላሉ፡፡ መጠነኛ የዋጋ ንረት ይኑር የሚሉት ከሁለት ምክንያቶች በመነሳት ነው፡፡ የመጀመሪያው መጠነኛ የዋጋ ንረት በሌለበት ምጣኔ ሀብት ውስጥ አምራቾች ዛሬ ለአመርቱት ሸቀጥ/አገልግሎት ነገ የተወሰነ የዋጋ ጭማሪ አድርገው ካልሸጡ ትርፍ ሊያገኙ ስለማይችሉ፤ ገንዘባቸውን ፈሰስ አድርገው ሙዓለ

ንዋይ ለማካሄድ ፈቃደኛ አይሆኑም፡፡ ይህ ከሆነ ደግሞ ሙዓለ ንዋይን ያቀጭጫል ውሎ አድርጎ ጥቅል ሀገራዊ ምርት እድገት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ማሳደሩ አይቀርም፡፡

ሁለተኛው ምክንያታቸው ከአሜሪካዊው የምጣኔ ሀብት ምሁር A.W. Phillips ከተነተነው የምጣኔ ሀብት ጽንሰ ሃሳብ ጋር ይያያዛል፡፡ ይህ ጽንሰ ሃሳብ የዋጋ ንረት እና ሥራ አጥነት ተገላቢጦሽ ዝምድና አላቸው ይላል፡፡ እንደሚታወቀው የዋጋ ንረትም ሆነ የሥራ አጥነት አንድ ማህበረሰብ ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ያሳድራሉ፡፡ ይህ ጽንሰ ሃሳብ የሚለው አንዱን ለመቀነስ ታስቦ የሚቀረጽ የምጣኔ ሀብት ፖሊሲ ሌላውን ያባብሳል ይላል፡፡ ለምሳሌ መንግስት የዋጋ ንረትን ለመቆጣጠር ብሎ ጥብቅ የገንዘብ ፖሊሲ ቢተገብር በምጣኔ ሀብቱ የሚኖረው የገንዘብ ዝውውር እንዲቀንስ በማድረግ ፍላጎትን እና ሙዓለ ንዋይን ስለሚያዳክም ጥቅል ሀገራዊ ምርት እድገትን ይገታል ይህም የሥራ አጥነት ቁጥር እንዲጨምር ያደርጋል፡፡ በተቃራኒው ምጣኔ ሀብቱን በማነቃቃት የሥራ እድል ለመፍጠር አስቦ ልል የገንዘብ ፖሊሲ ቢተገብር፤ በምጣኔ ሀብቱ የሚዘዋወረው የገንዘብ መጠን ይጨምራል ይህም ፍላጎትን እና ሙዓለ ንዋይን ስለሚያሳድግ የዋጋ ንረት ያስከትላል፡፡ ስለሆነም ምስል 2 እንደሚያሳየው የሁለቱ ግንኙነት ተቃራኒ ይሆናል፡፡ ለምሳሌ መንግስት በምስሉ እንደሚታየው ከነጥብ “ሀ” (የሥራ አጥ ምጣኔ 6 በመቶ፤ የዋጋ ንረት 1.5 በመቶ) ተነስቶ የሥራ አጥ ምጣኔን ለመቀነስ የሚረዳ ፖሊሲ ቀርጾ ወደ ነጥብ “ለ” (የሥራ አጥ ምጣኔ 4 በመቶ፤ የዋጋ ንረት 2.5 በመቶ) ምጣኔ ሀብቱን ቢወስደው በርግጥ የሥራ አጥ ምጣኔ ከ 6 በመቶ ወደ 4 በመቶ ወርዷል፡፡ ነገር ግን በተቃራኒው የዋጋ ንረት ከ 1.5 በመቶ ወደ 2.5 በመቶ ከፍ ብሏል፡፡ በሌላ መልኩ መንግስት ከነጥብ “ለ” (የዋጋ ንረት 2.5 በመቶ፤ የሥራ አጥ ምጣኔ 4 በመቶ) ተነስቶ የዋጋ ንረትን ለመቀነስ የሚረዳ ፖሊሲ ቀርጾ ወደ ነጥብ “ሀ” (የዋጋ ንረት 1.5 በመቶ፤ የሥራ አጥ ምጣኔ 6 በመቶ) ምጣኔ ሀብቱ

ቢሄድ የዋጋ ንረት ከ 2.5 በመቶ ወደ 1.5 በመቶ ይወርዳል፡፡ ነገር ግን የሥራ አጥ ምጣኔ ከ 4 በመቶ ወደ 6 በመቶ ያድጋል፡፡ ይህ ተቃርኖ ነው በ Phillips የምጣኔ ሃብት ጽንሰ ሃሳብ የሚገለጸው፡፡

ምስል 2: የዋጋ ንረት እና የሥራ አጥ ምጣኔ ግንኙነት



ከላይ በተገለጹት ሁለት ምክንያቶች የተነሳ የምጣኔ ሀብት ምሁራን የዋጋ ንረትን ዜሮ ማድረግ ተገቢ አይደለም አለፍ ሲልም ከፍተኛ የሥራ አጥ ዜጎችን ስለሚፈጥር ማጥፋት አይቻልም ይላሉ፡፡ ስለሆነም በአንድ ሀገር የዋጋ ንረት ስንት ሲሆን ነው የሥራ እድልን የማይጎዳው? ስንትስ ሲሆን ነው የምጣኔ ሀብቱን የተረጋጋ እንዲሆን የሚያስችለው? ለእነዚህ ጥያቄዎች ቁርጥ ያለ መልስ ማግኘት አስቸጋሪ ነው፡፡ አስቸጋሪም የሚሆነው ከሀገር ሀገር ስለሚለያይ እና እንደ ሀገራቱ ተጨባጭ ሁኔታ ስለሚለዋወጥ ነው፡፡ ጠቅለል ባለ መልኩ ምላሽ የሚሰጡ አካላት ግን የዋጋ ንረት በነጠላ አሃዝ (ከ1-10 በመቶ) የሚያድግ ከሆነ የሥራ እድልን እምብዛም አይጎዳም እንዲሁም የምጣኔ ሃብቱን የተረጋጋ እንዲሆን ያግዛል ይላሉ፡፡

7. የዋጋ ንረት አይነቶች

የዘርፉ ምሁራን የዋጋ ንረትን በመንስኤው፣ በእድገት ምጣኔው እና የሽማግሌት ቅርጫት/ቋት (basket)

በሚያካትታቸው ሽቀጦች እና አገልግሎት አይነት/ባህሪ መሰረት የተለያዩ ስያሜ ሲሰጡ ይስተዋላል፡፡ በመንስኤ ላይ በመመስረት ፍላጎት አመጣሽ የዋጋ ንረት (demand pull inflation) እና ወጪ ወለድ (cost push) የዋጋ ንረት በሚል ይመደባሉ፡፡ ፍላጎት አመጣሽ የዋጋ ንረት (demand pull inflation) የሚባለው የዋጋ ንረት የሚከሰተው ጥቅል ፍላጎት (aggregate demand) ከጥቅል አቅርቦት (aggregate supply) በሚበልጥበት ጊዜ ነው፡፡ ጥቅል ፍላጎት በሀገራዊ ምርት እድገት፣ በመንግስት ከፍተኛ ወጪ፣ በምጣኔ ሀብቱ የሚዘዋወረው የገንዘብ መጠን በመጨመር፣ ወደፊት የዋጋ ንረት ሊከሰት ይችላል በሚል ስጋት አልያም በወጪ ንግድ ፍላጎት ምክንያት ሊመጣ ይችላል፡፡ ከነዚህ ምክንያቶች አንዱ በሚከሰትበት ጊዜ ሀገራዊ ፍላጎት በከፍተኛ ሁኔታ ስለሚጨምር ሽማግሌት ለሚገዟቸው መሰረታዊ ሽቀጦች (በሽማግሌት ዋጋ አመለካከት ቋት የሚካተቱትን ጨምሮ) ከፍ ያለ

⁴ ነገር ግን እ.ኤ.አ በ1970ዎቹ ዓለም አቀፍ የነዳጅ ዋጋ መጨመርን ተከትሎ በአሜሪካ ከፍተኛ የሆነ የሥራ አጥነት እና የዋጋ ንረት በአንድ ጊዜ ተከስቷል፡፡ ይህንንም የምጣኔ ሀብት ምሁራን stagflation በማለት ሰይሙታል፡፡ ይህ ሁኔታም ከ1970ዎቹ በኋላ በአንድ አንድ ሀገራት ተደጋግሞ ተከስቷል፡፡ stagflation የሚከሰተው የዋጋ ንረት የግብዓት ወጪ (cost push) በተለይ የነዳጅ ዋጋ መጨመር ሲያስከትል እና በተመሳሳይ ሰአት ጥቅል የሀገር ውስጥ ምርት እድገት ተገትቶ የስራ እድል መፍጠር ሲሳነው ነው፡፡

ዋጋ ካልከፈሉ ሌላ ከፋይ ስለሚኖር የግድ እነዚህን ሸቀጦች በከፍተኛ ዋጋ ሊገዙ ይገደዳሉ። ይህም የዋጋ ንረትን ያስከትላል። በአንጻሩ ወጪ ወለድ (cost push) የዋጋ ንረት የሚፈጠረው አምራቾች ለግብአት የሚጠቀሙባቸው ጥሬ እቃዎች አልያም ለሠራተኛ የሚከፍሉት ደሞዝ እና ክፍያ ጭማሪ ሲያሳይ አልቆ ለገበያ በሚቀርበው ምርት ዋጋ ላይ ስለሚንጸባረቅ የዋጋ ንረትን ያስከትላል። የግብአት ዋጋ ሲጨምር አምራቾች የሚያመርቱባቸው ሸቀጦች በቀላሉ በሸማቹ ማህበረሰብ በሌላ ምርት የሚተኩ አይነት ከሆኑ ምርታቸውን በመቀነስ ወጫቸውን ያመጣጥናሉ (በዚህ ጊዜ አቅርቦት ስለሚቀነስ ዋጋ ይጨምራል) አልያም በሸማቹ ምንም ምትክ አማራጭ የሌላቸው ምርቶች ከሆኑ የምርት መጠናቸውን ሳይቀንሱ ዋጋቸውን በማስተካከል የግብአት ወጪ ጫናውን ይቋቋማሉ። በሁለቱም መንገድ ቢሆን ዋጋ ስለሚጨምር ወጪ ወለድ (cost push) የዋጋ ንረት ይከሰታል።

ሌላው የዋጋ ንረት የሚመደብበት ስልት በእድገት ምጣኔው ላይ በመመስረት ነው። በዚህ ስልት ከሚመደቡት አንዱ ተመንዳጊ የዋጋ ንረት (hyperinflation) ሲሆን፤ አማካይ አመላካች የዋጋ ንረት ለተከታታይ ጊዜያት ከ50 በመቶ በላይ ሲሆን ነው። ሌላው ስጋሪ (galloping inflation) የዋጋ ንረት ነው። ስጋሪ የዋጋ ንረት የሚባለው አማካይ አመላካች ዋጋ በተከታታይ ከ10 በመቶ በላይ ከ 50 በመቶ በታች ሲያስመዘግብ ነው። በዚህ ክፍል የሚጠቀሰው ሌለኛው የዋጋ ንረት አይነት አገጋሚ የዋጋ ንረት (walking inflation) ሲሆን ይህም የዋጋ ንረቱ በ3 በመቶ እና በ10 በመቶ መካከል ሲሆን ነው። በዚህ ምድብ የመጨረሻው የዋጋ ንረት አይነት ተንፏቃቂ የዋጋ ንረት (creeping inflation) ነው። ተንፏቃቂ ተብሎ የሚጠራው የአማካይ ዋጋ እድገት ከ3 በመቶ ካልበለጠ ነው። ሌላው የዋጋ ንረት የሚመደብበት ዘዴ የዋጋ አመላካቹ ሲሰላ ታሳቢ በሚደረጉ ሸቀጦች እና አገልግሎቶች ላይ በመመርኮዝ ይሆናል። በዚህም መሰረት

ጥቅል እና ፍሬ የዋጋ ንረት በመባል ይመደባሉ። ጥቅል የዋጋ ንረት (headline inflation) የሚባለው የዋጋ ንረት ሲሰላ ሁሉንም በሸማቾች ቅርጫት/ቋት (basket) ውስጥ የታቀፉ ሸቀጦችን እና አገልግሎቶችን ታሳቢ አድርጎ በመውሰድ ንረቱ ሲሰላ ነው። በአንጻሩ ኮር የዋጋ ንረት (core inflation) የሚሰላው የተመረጡ ሸቀጦችን እና አገልግሎቶችን ከሸማቾች ቅርጫት/ቋት (basket) በማስወጣት ነው። ይህም የሚደረገው ዋጋቸው ቶሎ ቶሎ የሚለዋወጡ (volatile) ሸቀጦችን እና አገልግሎቶችን ከሸማቾች ቅርጫት/ቋት በማስወጣት (ለምሳሌ አንዳንድ የምግብ አይነቶችን እና ነዳጅን) ዋጋቸው የተረጋጋ እና ተተምባይ የሆኑ ምርቶች እና አገልግሎቶች ላይ በመመስረት የዋጋ ንረት ማስላት ነው።

8. ዋጋ ንረት መንስኤዎች

ዋና ዋናዎቹ ምክንያቶች ፍላጎት መጨመር፣ የምርቶችና አገልግሎቶች አቅርቦት ማነስ እና የማምረቻ ወጪ ከፍ ማለት ቢሆኑም፤ እነዚህን ምክንያቶች ምን ይፈጥራቸዋል? የሚለውን ጉዳይ በዚህ ክፍል የምንመለከት ይሆናል። በተለያዩ ጊዜያት እና ሃገራት ለዋጋ ንረት መንስኤ የተለያዩ ምክንያቶች ናቸው የሚባሉት እንደ የአየር ንብረት መዛባት፣ በዓለም አቀፍ ገበያ የሸቀጦች ዋጋ መጨመር፣ የነጋዴዎች ስግብግብነት እና መሰል ምክንያቶች ሲጠቀሱ ቢደመጡም፤ ጠቅለል ባለ መልኩ ሲታይ በየትኛውም ሀገር የዋጋ ንረት በዋናነት ሊከሰት የሚችለው በምጣኔ ሃብቱ የሚዘዋወረው የገንዘብ/የብድር መጠን እድገት ከምርት እድገት ማለትም ከሸቀጦች እና ከአገልግሎቶች አቅርቦት እድገት ከበለጠ ነው። ስለሆነም እዚህ ላይ ልብ ሊባል የሚገባው ነጥብ ሁሉም ቢሆን የገንዘብ እድገት የዋጋ ንረት መንስኤ ነው? ወይስ አይደልም? የሚለውን ለመበየን ከምርት እድገት (ከሸቀጦች እና ከአገልግሎቶች አቅርቦት እድገት) ጋር መነጻጸር ይኖርበታል። ይህም ማለት የገንዘብ አቅርቦት

ሲጫምር፣ ሰዎች የሚጠቀሟቸውን ምርቶች እና አገልግሎቶች ለመሸመት ከፍተኛ ዋጋ ለመክፈል ፈቃደኛ ይሆናሉ። የምርቶች እና አገልግሎቶች አቅርቦት በተመሳሳይ ወቅት የማይጨምር ከሆነ የዋጋ ንረት ይፈጠራል። በዚህን ጊዜ የዋጋ ግሽቦቱ የሚከሰተው የምርት መጠን ስለቀነሰ ሳይሆን የገንዘብ አቅርቦት ቀደም ሲል ከነበረው ስለጨመረ በመሆኑ ይህም ፍላጎት አመጣሽ የዋጋ ንረትን ያስከትላል።

እዚህ ላይ ሊታወስ የሚገባው ጉዳይ የዋጋ ንረት መንስኤ ከላይ እንደተገለጸው ገንዘብ ብቻ ነው የሚለውን ከወሰድን የዋጋ ንረትን መንስኤ ግልብ ያደርገዋል። ማለትም ምንም እንኳን ማዕከላዊ ባንኮች ጥብቅ የገንዘብ ፖሊሲ (monetary policy) ተግባራዊ የዋጋ ንረት ሊከሰት ይችላል። ይህም የገንዘብ ፖሊሲ የዋጋ ንረትን ለመቆጣጠር አስፈላጊ (necessary condition) ነገር ግን በቂ ያልሆነ (not sufficient condition) እርምጃ ነው። ነገር ግን ልል የገንዘብ ፖሊሲ የሚተገብሩ ማዕከላዊ ባንኮች ባሉባቸው ሀገራት የዋጋ ንረት ሊከሰት ግድ ነው። ስለሆነም ሌሎች መንስኤዎችንም መለየት አስፈላጊ ነው። የዋጋ ንረት መንስኤ ከሆኑ ምክንያቶች ዋና ዋናዎቹ በተፈጥሮ አልያም በሰው ሰራሽ ምክንያት የምርት አቅርቦት ሲቀንስ፣ ሸማቹ ማህበረሰብ የወደፊት የዋጋ ንረት እይታ (inflation expectation) ማለትም ማህበረሰቡ ወደፊት የዋጋ

ንረት ይጨምራል ብሎ ካሰበ እንቅስቃሴው ያን ተከትሎ ስለሚሆን ጊዜው ሲደርስ የዋጋ ንረት መከሰቱ አይቀሬ ይሆናል። የዋና ዋና ምርቶች ዓለም አቀፍ ዋጋ መጨመር፣ የውጭ ምንዛሪ ተመን እጅጉን መዳከም እና ልል የፊሲካል ፖሊሲ መከተል ዋና ዋና ምክንያት ተደርገው በዘርፉ ምሁራን ይጠቀሳሉ።

9. የዋጋ ንረት አሉታዊ ተጽእኖ የሚያሳድርባቸው የማህበረሰብ ክፍሎች

እንደ ሚልተን ፍሬድማን (Milton Friedman) ገለጻ የዋጋ ንረት የአንድ ሃገር ምጣኔ ሃብት ህመም ማሳያ ነው። በወቅቱ ካልታከመ ማህበረሰብን/ሀገርን ሊያጠፋ የሚችል አደገኛ በሽታ ነው። ይህ ምሁር ለዚህ ማሳያ በተለያዩ ጊዜያት ጀርመን፣ ፍሪያ፣ ጃፓን እና ብራዚል የገጠማቸውን ክፍተኛ የዋጋ ንረት እና ማህበረሰቡ ላይ ያሳደረውን አሉታዊ ተጽእኖ ይጠቅሳል። ሠንጠረዥ 2 ከታች እንደሚያመለክተው ሀንጋሪ እ.ኤ.አ በ1946 ዋጋ በአንድ ቀን ከሁለት በላይ እጥፍ ጨምሮ የሚያድርባት ሀገር ነበረች። በተደጋጋሚ በተለያዩ ሀገራት እንደተስተዋለው ከፍተኛ የዋጋ ንረትን ተከትሎ ዜጎች የመግዛት አቅማቸው በከፍተኛ ሁኔታ ስለሚሸረሸር እና ይህን ተከትሎ ቀደም ሲል የለመዱትን መሸመት ስለሚቸገሩ አፋጣኝ የምጣኔ ሃብት ማስተካከያ ፖሊሲ ካልተወሰደ ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊ እና ምጣኔ ሀብታዊ ቀውስ የመፈጠር አቅሙ ከፍተኛ ይሆናል።

ሠንጠረዥ 2: በታሪክ ከፍተኛ የዋጋ ንረት የተከሰተባቸው 5 ሀገራት

ሀገር (እ.ኤ.አ)	ወርሃዊ የዋጋ ንረት	እለታዊ የዋጋ ንረት ምጣኔ	ዋጋ እጥፍ ለምሆን የሚወስድበት ጊዜ
ሀንጋሪ (1946)	360,000,000,000%	207 በመቶ	15.6 ሰአት
ዝንባብዌ (2008)	79,600,000,000%	98 በመቶ	24.7 ሰአት
ዩጎዝላቭያ (1994)	313,000,000%	65 በመቶ	1.4 ቀናት
ጀርመን (1923)	29,500%	21 በመቶ	3.7 ቀናት
ግሪክ (1944)	13,800%	18 በመቶ	4.3 ቀናት

ምንጭ: businessinsider.com

⁵ የረጅም ጊዜ የዋጋ አዝማሚያን አመለካከት ሲሆን ይህም ዋጋቸው ቶሎ ቶሎ ከፍ እና ዝቅ የሚሉ ሸቀጦችን (እንደ ነዳጅ አይነቶቹን) ከሸማቾች የዋጋ አመለካከት በማስወጣት የሚሰላ ነው።

የምጣኔ ሀብት ምሁራን የዋጋ ንረትን እንደ ግብር (tax) ይቆጥሩታል። ይህንንም የሚሉበት ምክንያት የዋጋ ንረት የዜጎችን የመግዛት አቅም (purchasing power) በከፍተኛ ሁኔታ ስለሚሸረሸር ነው። ምንም እንኳን የገንዘቡ መጠን ተመሳሳይ ቢሆንም ከፍተኛ የዋጋ ንረት ባለበት ማህበረሰብ ዛሬ የተገዛን እቃ ከቀናት በኋላ በተመሳሳይ ገንዘብ መሸመት አይቻልም። ታዲያ በዚህ ጊዜ የገንዘቡን አቅም ምን አዳክመው? ገንዘቡ የመግዛት አቅሙን ያጣው ማንም መጠኑን ስለቀነሰው ሳይሆን የዋጋ ንረት አቅሙን ስላዳከመው ነው። ስለሆነም ሁሉንም የማህበረሰብ ክፍሎች (ከድሀ እስከ ከፍተኛ ገቢ ያላቸው) ሳይለይ ተጽእኖ ያሳድራል። ከዚህ ባሻገር ደግሞ የዋጋ ንረት በውስን የማህበረሰብ ክፍሎች ላይ ብቻ የራሱን አሉታዊ ተጽእኖ ያሳድራል። ተጽእኖ የሚያሳድርባቸውን የህብረተሰብ ክፍሎች እንደሚከተለው እንመልከት።

ለመሆኑ ከፍተኛ የዋጋ ንረት በተከሰተባቸው ሀገራት በሁሉም የማህበረሰብ ክፍሎች ላይ ከሚያሳድረው የመግዛት አቅም ማዳከም ባሻገር በትኞቹ የማህበረሰብ ክፍሎች ላይ ነው የተለየ ጥላ የሚያጠላው? የሚለውን እንመልከት። እዚህ ላይ ልብ ሊባል የሚገባው የዋጋ ንረት ተጽእኖ ከመነሻ ምክንያቱ ጋር ከፍተኛ ቁርኝት እንዳለው ነው። ለምሳሌ የዋጋ ንረት የተከሰተው በዓለም አቀፍ የነዳጅ ዋጋ ምክንያት ከሆነ ተጽእኖው በከተሜ ነዋሪ ማህበረሰብ በተለይ አነስተኛ ገቢ ባላቸው የከተማ ዜጎች ላይ ከፍተኛ የሆነ አሉታዊ ተጽእኖ ያሳድራል። በጥቅሉ ሲታይ የዋጋ ንረት ጥሬ ገንዘብ ቆጣቢዎችን (አበዳሪዎችን) ይጎዳል። ለምሳሌ አንድ ሰው 1,000 ብር በ9 በመቶ ወለድ ባንክ ቢያስቀምጥ ከአንድ አመት በኋላ 1,090 ብር ይኖረዋል። የዋጋ ንረት ከ9 በመቶ በታች ከሆነ ይህ ሰው ተጠቃሚ ይሆናል ምክንያቱም አምና በ1,000 ብር ይገዛው የነበረውን ተመሳሳይ እቃ በአመቱ መጨረሻ በ1,040 (4 በመቶ የዋጋ ንረት ታላቢ ብናደርግ) መግዛት ስለሚችል 50 ብር ትርፍ በመቆጠቡ ያገኛል ማለት ነው። ነገር ግን ይህ

የዋጋ ንረት 10 በመቶ ነው ብንል አምና በ 1,000 ብር ይገዛው የነበረውን እቃ አሁን በ1,100 ብር ሊገዛ ይገደዳል ማለት ነው። ይህም ሰውየው ገንዘቡን እቃውን በ 1,000 ብር አምና ከመግዛት ይልቅ ዘንድሮ ለመግዛት በመቆጠቡ ያገኘው ገንዘብ 1,090 ስለሆነ ተጨማሪ 10 ብር ከኪሱ ሊጨምር ይገደዳል ማለት ነው። ስለሆነም ሰውየው ገንዘቡን አምና እቃውን ከመግዛት ባንክ በመቆጠቡ ተጎጅ ይሆናል። ስለዚህ የዋጋ ንረት ከወለድ ተመን በላይ በሚሆንበት ጊዜ በጥሬ ገንዘብ የሚቆጥቡ/የሚያበድሩ ተጎጂ ይሆናሉ። ቋሚ ገቢ ያላቸው የማህበረሰብ ክፍሎች ሌሎች በዋጋ ንረት ተጎጅ የሚሆኑ የማህበረሰብ ክፍሎች ናቸው። ወርሃዊ ገቢያቸው ተለዋዋጭ ያልሆነ ተቀጣሪ ስራተኞች እና ጡረተኛ ዜጎች የዋጋ ንረት በሚከሰትበት ጊዜ በከፍተኛ ሁኔታ ተጎጅ ይሆናሉ።

10. የዋጋ ንረትን ለመቆጣጠር የሚወሰዱ ምጣኔ ሀብታዊ ፖሊሲዎች

ሀገራት ለዋጋ ንረት በሚጋለጡበት ጊዜ የተለያዩ የምጣኔ ሀብት ፖሊሲዎችን በመቅረጽ በስራ ላይ ያውላሉ። ዋና ዋና የምጣኔ ሀብት ፖሊሲዎች የገንዘብ ፖሊሲን (monetary policy)፣ የፊሲካል ፖሊሲን (fiscal policy)፣ መዋቅራዊ ፖሊሲ (structural policy) እና የውጭ ምንዛሪ ፖሊሲን (exchange rate policy) ይይዛል።

የገንዘብ ፖሊሲ (monetary policy) በማዕከላዊ ባንኮች የሚቀረጽ እና የሚተገበር ሲሆን በምጣኔ ሀብት የሚዘዋወረውን የገንዘብ መጠን ለመቆጣጠር ይቀረጻል። ይህንንም በቀጥተኛ መንገድ (በባንኮች ላይ የብድር ገደብ መጣል፣ ባንኮች ብድር የሚሰጡበትን ወለድ በቀጥታ መቆጣጠር፣ ባንኮች በካዘናቸው መያዝ ያለባቸውን የገንዘብ መጠን መቆጣጠር እና ማዕከላዊ ባንኩ ብድር ለተወሰነ ኢላማ ለተደረገ ዘርፍ ብቻ መስጠት የሚያስችል ውሳኔን መስጠት በዋናነት ይይዛል) አልያም

የፖሊሲ ተመን በመወሰን እና የማዕከላዊ ባንክ ሰነድ ሽያጭ በማድረግ (Open Market Operation)፣ ለባንኮች የአንድ ቀን የብድር እና የተቀማጭ አገልግሎት (overnight lending & deposit facility) ስርዓት በመዘርጋት፣ ባንኮች እርስ በእርስ የሚበዳደሩበት የገንዘብ ገበያ በመዘርጋት እና የውጭ ምንዛሪ ግብይት ማድረግ ሊሆን ይችላል። ከላይ እንደተገለጸው አንዱ እና ዋናው የዋጋ ንረት ምክንያት የገንዘብ አቅርቦት መጨመር በመሆኑ የዋጋ ንረት በሚከሰትበት ጊዜ ወይም ቀደም ብለው ማዕከላዊ ባንኮች ከላይ ከተጠቀሱት ቀጥተኛ አልያም ተዘዋዋሪ የገንዘብ ፖሊሲዎች እንደተሰማሚነታቸው በመምረጥ ይተገብራሉ። ይህንንም የሚተገብሩት የተከሰተው የዋጋ ንረት ፍላጎት አመጣሽ የዋጋ ንረት (demand pull inflation) ከሆነ ነው። በዚህን ጊዜ ማዕከላዊ ባንኮች የሚወስዱት ፖሊሲ ገንዘብ ከምጣኔ ሃብቱ በመሰብሰብ ፍላጎትን በመግታት የዋጋ ንረትን ማርገብ የሚያስችል ይሆናል። ይህም ጥብቅ የገንዘብ ፖሊሲ ይባላል። በብዙ ሀገራት እንደታየው የገንዘብ ፖሊሲ ውጤታማ ለመሆን ጊዜ ይወስዳል። ስለሆነም ማዕከላዊ ባንኮች የገንዘብ ፖሊሲ በሚወስዱት ወቅት ውጤቱ ወዲያውኑ ስለማይታይ ጊዜ ወስዶ ማየት ግድ ይላል።

በተመሳሳይ የተከሰተው የዋጋ ንረት ፍላጎት አመጣሽ የዋጋ ንረት (demand pull inflation) ከሆነ መንግስታት ገቢያቸውን እና ወጫቸውን ማመጣጠን ይጠበቅባቸዋል። አንድም የመንግስት ወጪን በመቀነስ አልያም የግብር ተመንን በመጨመር የበጀት ጉድለትን ማስተካከል የምጣኔ ሀብቱን ከዋጋ ንረት መከላከል ይሆናል። ይህም ጥብቅ የፊሊካል ፖሊሲ በመባል ይታወቃል።

የዋጋ ንረቱ የተከሰተው ከላይ የተጠቀሱት የገንዘብ እና የፊሊካል ፖሊሲዎች ጥብቅ ሆነው ከሆነ አቅርቦት እጥረት የወለደው የዋጋ ንረት ስለሚሆን የሚወሰደው ፖሊሲ አቅርቦትን ለማሳደግ መዋቅራዊ ማስተካከያ ማድረግ ግድ ሊል ይችላል። ይህም መዋቅራዊ

ፖሊሲ (Structural Policy) በመባል ይታወቃል። በዋናነት መዋቅራዊ ፖሊሲ (Structural Policy) ትኩረት የሚያደርገው ምርት እና ምርታማነትን የሚጨምሩ ፖሊሲዎች ላይ ነው። ለምሳሌ የግሉ ዘርፍ ተሳተፎን ለማጎልበት የቁጥጥር ስርዓትን ማላላት፣ ነጻ ንግድን ማበረታታት፣ የገቢ ግብር ቅነሳ ማድረግ፣ ቀልጣፋ የሠራተኛ ቅጥር የሚፈጥር የስራ ገበያን (labor market) ማበረታታት እና አምራች ድርጅቶችን ከመንግስት ወደ ግሉ ዘርፍ ማዘዋወርን (privatization) በዋናነት ይይዛል። የመዋቅራዊ ፖሊሲ (Structural Policy) ውጤት ለመታየት ጊዜ ስለሚወስድ ውጤታማነታቸው/ተጽእኖቸው በረጅም ጊዜ እንጅ በአጭር ጊዜ ላይታይ ይችላል።

ምንም እንኳ አብዛኛውን ጊዜ የውጭ ምንዛሪ ፖሊሲ (exchange rate policy) የገንዘብ ፖሊሲ አካል አድርጎ ማየት በስፋት ቢኖርም፣ ይህ ፖሊሲ በሥራ ላይ የሚውለው ከዓለም አቀፍ ገበያ የሚመጣን የዋጋ ንረት ለመቋቋም ነው። በተለይ ሀገሩ አብዛኛውን የፍጆታ ሸቀጥ ከውጭ የሚያስገባ ከሆነ የዋጋ ንረት ተጋላጭነትን ለመከላከል ሀገራት የውጭ ምንዛሪ ፖሊሲን በስራ ላይ ያውላሉ። ይህም ሲባል የሀገሩ ገንዘብ ከሌላ ሀገር ገንዘብ ያለውን ዋጋ (value of currency) እንዳይወርድ ማድረግ ነው። የሀገሩ ገንዘብ ዋጋው እንዳይወድቅ የሚያደርግ የውጭ ምንዛሪ ፖሊሲ የገቢ ሸቀጦችን በሀገር ውስጥ እርካሽ ስለሚያደርግ የዋጋ ንረት እንዲረገብ ያግዛል። ከዚህ ባሻገርም ጠንካራ ገንዘብ ባሉባቸው ሀገራት የፍላጎት መጠን በተለይ የወጪ ሸቀጦች ፍላጎት በሌሎች ሀገራት ስለሚቀዘቀዝ ወጪ ምርቶችን በሀገር ውስጥ ገበያ በማቅረብ ፍላጎትን ማርካት ስለሚቻል እንዲሁም አምራች ዘርፎች ከውጭ የሚያስገቧቸው የጥሬ እቃዎች ዋጋን ዝቅተኛ ስለሚያደርገው ይህም የማምረቻ ወጫቸውን ስለሚቀንስ በአነስተኛ ዋጋ ያመረቱትን ምርት ለሸማቹ ማህበረሰብ ማቅረብ ስለሚያስችላቸው የዋጋ ንረት እንዲቀንስ ጉልህ ሚና ይጫወታል። ነገር ግን ይህ ፖሊሲ የወጪ ንግድን በማቀጨጭ የውጭ ምንዛሪ ግኝትን በእጅጉ

ይጎዳል። ይህም በጥቅል ሀገራዊ ምርት እድገት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ያሳድራል። በአንጻሩ የሀገሩ ገንዘብ ዋጋው እንዲወርድ የሚያደርግ የውጭ ምንዛሪ ፖሊሲ የዋጋ ንረት እንዲባባስ ሊያደርግ ይችላል። ይህም የሚሆነው አንድም ቀጥታ ከውጭ የሚገቡ ሸቀጦች እና ግብአቶች በሀገር ውስጥ ዋጋቸው እንዲጨምር በማድረግ ሲሆን፤ በሌላ በኩል ፖሊሲው የወጪ ንግድን ስለሚያበረታታ የሀገር ውስጥ ምርት በብዛት ወደ ውጭ እንዲላክ በማድረግ በሀገር ውስጥ አቅርቦትን በመቀንጠስ እጥረትን እና ውድድርን በማስከተል ዋጋ እንዲጨምር ስለሚያደርግ ነው። ይሁን እንጂ ይህ ፖሊሲ የወጪ ንግድን ስለሚያበረታታ የውጭ ምንዛሪ ግኝትን ያጎለብታል።

11. ማጠቃለያ

በዚህ ጽሁፍ ስለዋጋ ንረት ምንነት፣ አለካክ፣ አይነቶች፣ መንስኤ፣ በማህበረሰብ ላይ ስለሚያሳድረው አሉታዊ ተጽእኖ፣ ከኑሮ ውድነት ጋር ያለው ቁርኝት እና የዋጋ ንረትን ለማርገብ ስለሚወሰዱ የምጣኔ ሀብት ፖሊሲዎች ለማብራራት ተሞክሯል። የዋጋ ንረት የሸማቾች አመላካች ዋጋ አማካይ እድገት እንደሆነ ተገልጿል። ስለሆነም የዋጋ ንረት ቀነስ ማለት ዋጋ ወረደ ማለት ሳይሆን አመላካች አማካይ ዋጋ የሚያድግበት መጠን መቀነስን እንደሚያመለክት ልብ ሊባል ይገባል። ሌላው ከግንዛቤ ሊገባ የሚገባው ጉዳይ የዋጋ ንረትን ለመለካት መረጃ ሲሰበሰብ በሸማቾች ቅርጫት/ቋት (basket) የሚካተቱ ሸቀጦችን እና አገልግሎቶች በትክክል ማህበረሰቡ በስፋት የሚጠቀሙባቸው መሆናቸው በሚገባ ሊታይ ይገባል። አለበለዚያ ግን የዋጋ ንረት በማህበረሰቡ ላይ የሚያሳድረውን ተጽእኖ ሊያሳንስ አልያም አላግባብ ሊያጎላ ይችላል። በዚህ ጽሁፍ ለመዳሰስ የተሞከረው ሌላው ጉዳይ የዋጋ ንረት ሁሌም ጎጂ እንዳልሆነና መንግስታት ሙዳለ ንዋይን ለማሳደግ እንደ ሀገራቸው ተጨባጭ ሁኔታ የተወሰነ የዋጋ ንረትን በምጣኔ ሀብታቸው መኖሩን ሊጠሉት እንደማይገባ ነው። ከዚህም ባሻገር

በጽሁፉ ቋሚ ገቢ ያላቸው እና ጥሬ ገንዘብ የሚቆጥቡ የማህበረሰብ ክፍሎች የዋጋ ንረት አሉታዊ ተጽእኖ እንደሚያሳድርባቸው ለማብራራት ተሞክሯል። በመጨረሻም መንግስታት በሀገራቸው የዋጋ ንረት በሚከሰትበት ጊዜ የተለያዩ የምጣኔ ሀብት የፖሊሲ አማራጮች እንዳሏቸው ተጠቁሟል። ዋና ዋና የምጣኔ ሀብት ፖሊሲዎችም የገንዘብ ፖሊሲ (monetary policy)፣ የፊሲካል ፖሊሲ (fiscal policy)፣ አቅርቦት ተኮር ፖሊሲ (supply side policy) እና የውጭ ምንዛሪ ፖሊሲ (exchange rate policy) መሆናቸውን እና እነዚህን ፖሊሲዎች የዋጋ ንረትን ለመቆጣጠር በሚወሰዱበት ጊዜ ውጤታቸው በአጭር ጊዜ ላይታይ እንደማይችል አልያም እነዚህ ፖሊሲዎች በሚወሰዱበት ጊዜ ያልተጠበቀ አሉታዊ ተጽእኖ (policy trade off) ሊያስከትሉ እንደሚችሉ ለማብራራት ተሞክሯል።

Banks

No.	Name of Institutions	Telephone No.	No.	Name of Institutions	Telephone No.
01.	Commercial Bank of Ethiopia	0911502956	17.	Enat Bank S.C	0930106562
02.	Development Bank of Ethiopia	0912199706	18.	Debub Global Bank S.C	0911446356
03.	Awash Bank S.C	0911203466	19.	Zamzam Bank S.C	0911225242
04.	Dashen Bank S.C	0911212064	20.	Hijra Bank S.C.	0911210566
05.	Wegagen Bank S.C	0911257717	21.	Goh Betoch Bank S.C.	0909855555
06.	Hibret Bank S.C	0911408584	22.	Amhara Bank S.C.	0911227814
07.	Nib Int'l Bank S.C	0911690032	23.	Ahadu Bank S.C.	0911226277
08.	Bank of Abyssinia S.C	0911206877	24.	Singee Bank S.C.	0937511510
09.	Zemen Bank S.C	0911515806	25.	Tsehay Bank S.C.	0911207783
10.	Lion Int'l Bank S.C	0911403841	26.	Tsedey Bank S.C.	0918340256
11.	Cooperative Bank of Oromia S.C	0911225721	27.	Shabelle Bank S.C.	0913884376
12.	Oromia Bank S.C	0911509258	28.	Sidama Bank S.C.	0916570958
13.	Berhan Bank S.C	0906442255	29.	Gadaa Bank S.C.	0911225229
14.	Abay Bank S.C	0911208422	30.	Omo Bank S.C.	0911519608
15.	Bunna Int'l Bank S.C	0911200961	31.	Siket Bank S.C.	0911306033
16.	Addis Int'l Bank S.C	0911656434	32.	Rammis Bank S.C.	0911250353

Insurance Companies

No.	Name of Institutions	Telephone No.	No.	Name of Institutions	Telephone No.
01.	Abay Insurance S.C.	0115-535300	15.	Oromia Insurance S.C.	0115-572121
02.	Africa Insurance Company S.C.	0116-637716	16.	Tsehay Insurance S.C.	0111-119643/9771
03.	Awash Insurance S.C.	0115-570001/02	17.	Hibret Insurance S.C.	0111-263434
04.	Berhan Insurance S.C.	0114-674423/46	18.	Zemen Insurance S.C.	0115-575850
05.	Bunna Insurance S.C.	0111-263460	19.	Ethiopian Reinsurance S.C.	0115-575757
06.	Ethio-Life & General Insurance S.C.	0115-549651			
07.	Ethiopian Insurance Corporation	0115-512400			
08.	Global Insurance Company S.C.	0115-567400			
09.	Lion Insurance Company S.C.	0116-187000			
10.	Lucy Insurance S.C.	0114-671784/704410			
11.	National Insurance Company of Ethiopia S.C.	0114-661129			
12.	Nib Insurance Company S.C.	0115-528194			
13.	Nile Insurance Company S.C.	0114-426000			
14.	Nyala Insurance S.C.	0116-626667/07			

Independent Forex Bureaus

No.	Name of Institutions	Telephone No.
01.	Robust Business Group PLC	0911246847 (GM)/ 0911 92 43 26/0911 24 02 96
02.	Ethio Forex Trading S.C	0911233988 (GM)/ 0911 23 39 88
03.	Dugda Fidelity Investment PLC	0911503521 (GM)/ 0911 50 35 21
04.	Awel Abdulwahab Ali	0911223268 (GM)/ 0911 22 32 68
05.	Yoga Trading PLC	0911268151 (GM)/ 0911 21 95 33
06.	BDA Holding PLC	0913064830 (GM)/ 0975477171
07.	Rooha Forex Trading PLC	0915990007 (GM)/ 0915990007
08.	Sibrat Trading PLC	0917551611 (GM)/ 0917551611
09.	AYOTAN Trading PLC	0930251236 (GM)/ 0930251236
10.	Ammann Trading PLC	0911220198 (GM)/ 0908251111
11.	Sheba Foreign Exchange Bureau PLC	0911213940 (GM)/ 0911213940
12.	Haron Computer PLC	0911207282 (GM)/ 0988899003/0911207282
13.	Taypay Forex Trading PLC	0915752067 (GM)/ 0915752067

Payment Instrument Issuers

No.	Name of Institutions	Telephone No.
01.	Ethiotelecom (Telebirr)	+251115515777
02.	Kacha Digital Financial Services S.C	+251964199741
03.	Safaricom Ethiopia PLC	+251710100100
04.	Yaya Payment Instrument Issuer S.C	+251118494836
05.	Ethswitch S.C	+251115571204
06.	Premier Switch Solution S.C	+25115578401
07.	Arif Pay Financial Technology S.C	+251116393980
08.	Sunpay Financial Solutions S.C	-
09.	Chapa Financial Technology S.C	+251960724272
10.	Santim Pay Financial Technology S.C	+25191119118
11.	Addis Pay Financial Technology S.C	+25116685873
12.	Yagout Pay Financial Technology S.C	+25116722772
13.	FenanPay Solutions S.C	+251116672151
14.	PawaPay Digital Financial Services S.C	+251912502619
15.	Cashflow Financial Technologies S.C	+251985456720
16.	LakiPay Financial Technologies S.C	+251911237975
17.	StarPay Financial Service S.C	+251912160653

Micro Finance Institutions

No.	Name of Institutions	Telephone No.
01.	Dedebit Credit and Saving Institution S.C.	0988269371 (GM)
02.	Gasha Micro Financing S. Co.	0118952389/90/91 / 0911240437(GM)
03.	Vision Fund Microfinance Institution S. Co.	0116463569/ 0911370880/ 0930362553 (GM)
04.	Africa Village Financial Services S. Co.	0113204732/ 0911 657216(GM)
05.	Buusaa Gonofaa Micro Financing Sa. Co.	0114162621/ 0114162210/ 0911223679 (GM)
06.	Peace Micro Financing S. Co.	0115571921/23/24/ 0912600816 (GM)
07.	Meklit Micro Finance Institution S. Co.	0113484152/ 0113482183/ 0912611723(GM)
08.	ESHET Micro Finance Institution S.Co.	0113206451/52/ 0902481762 (GM)
09.	Wasasa Micro Finance Institution S.Co.	0911-6738 22 (GM) /0113384133/
10.	Benishangul-Gumuz Micro Financing S.Co.	0913939415 (GM)
11.	Kendil Micro Finance Institution S.Co.	0913252247 (GM)
12.	Metemamen Micro Financing Institution S. Co.	0113-698246/ 0900-084322 (GM)
13.	Dire Micro Finance Institution S. Co.	0915754951 (GM)
14.	Aggar Micro Finance S. Co.	0115577133/ 0116183382/ 0911 140067(GM)
15.	ONE Micro Finance Institution S. Co.	0116595363/ 0116636947/ 0911430783 (OPM)
16.	Harbu Micro Financing Institution S. Co.	0116185510/ 0911-306545GM) / 0917807168
17.	Digaf Micro Credit Provider S. Co.	0112787390/ 0112782252/ 0911936785(GM)
18.	Harar Micro Microfinance Institution S. Co.	0900 209828 (GM)
19.	Lefayeda Credit and Saving S. Co.	011558-1546/ 0930004466/ 0911228753
20.	Tesfa Micro Finance Institution S. Co.	0913157521(OP)
21.	Gambella Micro Financing S. Co.	0910460091 (G/M)
22.	Dynamic Micro Finance S. Co.	0115156817 0115577285/ 0911246806 (GM)
23.	Liyu Microfinance Institution S.C	0115576637 0911625576 (GM)
24.	Lideta Micro Finance Institution S.C.	0919032777 (GM)/ 0914766154
25.	Nisir Micro Finance Institution S.Co.	0115622225/ 0911059722 (GM)
26.	Adaday Micro finance Institution S. Co.	0914749064 (GM)
27.	Rays Micro Finance Institution S. Co.	0114701834/ 0913386180 (GM)
28.	Afar Microfinance Institution S.C.	0919982378(ato ali)
29.	Kershi Microfinance Institution S.C	0118721106/02/ 0970546767(GM)/
30.	Debo Microfinance Institution S.C.	0116721518/19/ 0917823995(GM)
31.	Sheger Microfinance Institution S.C.	0113698998/ 0113698894/ 0911918170(GM)
32.	Yemsirach Microfinance Institution S.C.	0118312404/ 0911318625(GM)
33.	Grand Microfinance Institution S.C	0911133287 (GM)/ 0948852760/ 0114705102
34.	SAHAL Microfinance Institution S.C	0915768505
35.	KAAFI Microfinance Institution S.C	0946877364(GM)/ 0911832091
36.	GOGIBA Microfinance Institution S.C	0913536367

Micro Finance Institutions

No.	Name of Institutions	Telephone No.
37.	Yegna Microfinance Institution S.C	0911318756(mg)/ 0960506010/ 0118-21-08-35
38.	Bineget Microfinance Institutions S.C	0911811740(OPM)
39.	Tana Microfinance Institutions S.C	0911 153087 (GM)
40.	ELSABI Microfinance Institution S.C	0913397365 (GM)/ 0903 800008
41.	Neo Microfinance Institution S.C	0911-805994(GM)/ 0903386738
42.	Akufada Microfinance S.C	0911087118(GM) 0988-999996/ 0988-999997
43.	Yeshewabirhan Microfinance S.C	0911-645046
44.	Amal Microfinance S.C	0912048202/ 0920291257/ 0910518040(GM)
45.	Awra Amba Microfinance S.C	0916-823282
46.	Marchuwa Microfinance S.C	0911-763263
47.	Semien Microfinance S.C.	0914-107403
48.	Torban Microfinance S.C.	0913-626999/ 0913730239
49.	Bilale Microfinance S.C	0911-353890
50.	Rama Microfinance S.C.	0911951484
51.	Kefeta Microfinance S.C.	0911381242 / 0933695403
52.	Mefthe Microfinance S.C	0972103714/ 0949077777
53.	Success Microfinance S.C	0915 766908/ 0986 434322
54.	Aboll Bunna Microfinance S.C	0923-396976
55.	Meba Microfinance S.C.	0928-010203
56.	Tirit Microfinance S.C	0911-046295/ 0916-184437
57.	Seed Microfinance S.C	0906-551148
58.	Lewegen Microfinance institution S.C	0993-518853
59.	KibronHill Microfinance In. S.C	0911-261007
60.	Choice Microfinance Institution S.C	0911-231238
61.	Adwa Dil Microfinance Institution S.C	09-11-173490
62.	Alliance Microfinance Institution S.C	09-23-288846
63.	Nigest Saba Microfinance Institution S.C	0914-743236

Capital Goods Finance Companies

No.	Name of Company	Telephone No.
01.	Waliya Capital Goods Finance Business S.Co	058-2206780
02.	Oromia Capital Goods Finance Business S.Co	0115-571307
03.	Addis Capital Goods Finance Business S.Co	0111-262445
04.	Debub Capital Goods Finance Business S.Co	046-2125191
05.	Kaza Capital Goods Finance Business S.Co	0344400085



የኢትዮጵያ ብሔራዊ ባንክ
NATIONAL BANK OF ETHIOPIA